

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bc. Ivana Bednářová

**Případ vraždy Anny Janatkové v českých
médiích s důrazem na jejich objektivitu**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Ivana Bednářová**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

BEDNÁŘOVÁ, Ivana. *Případ vraždy Anny Janatkové v českých médiích s důrazem na jejich objektivitu*. Praha, 2015. 67 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématem objektivit médií na příkladu čtyř českých deníků. Práce se v teoretické části věnuje definici médií, úloze novinářů a jejich činnosti, která je ovlivněna různými faktory, dále sociokulturnímu kontextu, v němž se produkce zpráv realizuje, nastiňuje koncept objektivit médií a popisuje mediální obraz kriminality. Další část práce vysvětluje základní pojmy týkající se trestního řízení, vymezuje práva a povinnosti orgánů činných v trestním řízení a osoby, proti níž se trestní řízení vede. Nakonec se soustředí na informování o trestných činech ze strany médií a úskalí, která se při této činnosti mohou objevovat. Praktická část zkoumá objektivitu médií prostřednictvím kvalitativní analýzy textů. Té jsou podrobeny čtyři české deníky (Aha!, Blesk, Mladá fronta Dnes, Právo) a jejich články ze dvou období: říjen-listopad 2010 a březen-duben 2011. Analýza si klade výzkumnou otázku: Informovala vybraná média o případu vraždy Anny Janatkové objektivním způsobem? Objektivní způsob informování ze strany médií je posuzován především ve vztahu k právům a povinnostem podezřelého a k ochraně obětí.

Abstract

Thesis deals with media objectivity on the example of four Czech newspapers. Thesis in its theoretical part focuses on definition of media, journalist's role and their job which is influenced by many factors, socio-cultural context in which news production is implemented, outlines concept of media objectivity and describes media image of crime. Another part of thesis explains the terms concerning criminal procedure, qualifies rights and duties of criminal justice and a suspect person and finally concentrates on providing with information about offence by media and difficulties which can be appeared. Practical part of the thesis analyses media objectivity through qualitative analysis of articles. Articles were chosen from four Czech newspapers (Aha!, Blesk, Mladá fronta Dnes, Právo) and two time periods: October-November 2010 and March-April 2011. Research question asks: Did chosen newspapers inform about a murder of Anna Janatková in an objective way? Objective way of informing is examined in relation to rights and duties of suspect and to protection of victims.

Klíčová slova

objektivita médií, trestní řízení, Anna Janatková, Otakar Tomek, kvalitativní analýza

Keywords

media objectivity, criminal procedure, Anna Janatková, Otakar Tomek, qualitative analysis

Rozsah práce: 122 236 znaků včetně mezer bez abstraktu

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2015

.....

Bc. Ivana Bednářová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. PhDr. Josefu Bendovi, Ph.D., LL.M. za cenné připomínky při psaní práce a své rodině a přátelům za podporu během celého studia.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Bednářová Ivana

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2012

E-mail diplomantky/diplomanta:

bednarova.ivana@centrum.cz

Studijní obor/forma studia:

Žurnalistika/prezenční

Předpokládaný název práce v češtině:

Případ vraždy Anny Janatkové v českých médiích s důrazem na jejich objektivitu

Předpokládaný název práce v angličtině:

Case of Anna Janatková's murder in Czech media with the emphasis on its objectivity

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2014/2015

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Česká média se v roce 2010 s velkým zájmem věnovala případu vraždy Anny Janatkové. Devítiletá dívka byla od 13. října pohřešována. O týden později policie zadržela hlavního podezřelého Otakara Tomka. Tomek byl obviněn z vraždy a znásilnění po nálezů těla dívky 16. března 2011. Poté se ve věznici pokusil o sebevraždu a 21. března na následky pokusu zemřel v nemocnici. Média informovala o pátrání po zavražděné, okolnostech vraždy, osobnosti podezřelého Otakara Tomka a v neposlední řadě publikovala informace z policejních výsledků podezřelého. Práce se bude zabývat způsobem, jakým média informovala o případu a hlavním podezřelém. Záměrem práce je zjistit, zda média dodržovala princip presumpce nevin. Jednotlivé diplomové práce se zabývají výkladem presumpce nevin, jak ji definuje platná legislativa, vraždou a jejím ukotvením v českém trestním právu, mediálním obrazem vraždy nebo objektivitou v médiích.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem diplomové práce je postihnout informování veřejnosti ze strany vybraných tištěných médií o možném pachateli trestného činu. Práce se zaměřuje na veřejnosti dobře známý případ vraždy Anny Janatkové, která byla nalezena mrtvá v roce 2010. Za její smrt byl obviněn Otakar Tomek. Tématem práce je způsob, jakým média informují o možném pachateli trestného činu a zda dodržují princip presumpce nevin. Konkrétní kauza byla vybrána z důvodu velkého zájmu médií i veřejnosti, který vyvolala. Práce popisuje způsob, jak vybraná média reflektovala případ s důrazem na informování veřejnosti o hlavním podezřelém Otakaru Tomkovi. V práci budou představeny teorie týkající se objektivitu v médiích, rozdílu mezi seriózními a bulvárními médii, mediální manipulace, vztahu médií a veřejného mínění a dodržování principu presumpce nevin ze strany médií. Práce se bude věnovat také současné a platné legislativě (Trestní řád, Tiskový zákon z roku 2000, „náhubkový zákon“ z roku 2009).

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Úvod

Teoretická část

1. Média a jejich vliv na veřejné mínění
2. Objektivita v médiích
3. Mediální manipulace
4. Seriózní a bulvární média
5. Princip presumpce nevinny

Analytická část

7. Případ Anny Janatkové
8. Současná legislativa
9. Mediální reflexe případu
  - 9.1. Mladá fronta Dnes
  - 9.2. Právo
  - 9.3. Blesk
  - 9.4. Aha
10. Výzkum
  - 10.1. Hypotézy
  - 10.2. Metodologie
  - 10.3. Výsledky výzkumu

Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Mladá fronta Dnes: říjen, listopad 2010; březen, duben 2011

Právo: říjen, listopad 2010, březen, duben 2011

Blesk: říjen, listopad 2010, březen, duben 2011

Aha: říjen, listopad 2010, březen, duben 2011

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Výzkum bude proveden kvalitativní analýzou článků věnujících se kauze zavražděné Anny Janatkové na stránkách deníku Mladá fronta Dnes, Právo, Blesk a Aha v období od října do listopadu 2010 a od března do dubna 2011. Ve vybraných obdobích se média nejvíce věnovala kauze a publikovala na dané téma nejvíce článků. První vymezené období (říjen-listopad 2010) informovala o pátrání po Janatkové a v druhém období (březen-duben) se zaměřovala na informace o obviněném v souvislosti s jeho zadržením, výsledky, pobyt ve věznicích a jeho smrtí.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol.: Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008, 822 s.

Publikace se věnuje trestnímu právu procesnímu. Autoři definují trestní právo procesní tak, jak je ukotveno v současné české legislativě, vykládají trestní řád a podrobně vysvětlují základní zásady trestního řízení.

GRIVNA, T. a kol.: Příklady z trestního práva hmotného a procesního. Praha: Leges,

2013, 87 s.

Sbírka příkladů je sestavena tak, aby pokrývala obecné i zvláštní části trestního práva hmotného a procesního. Publikace je aktualizovaná v návaznosti na novelizace trestních předpisů a je doplněna o nové příklady vycházející ze zákona o trestní odpovědnosti právnických osob

GŘIVNA, T. a kol.: Sbírka klauzurních prací z trestního práva hmotného a procesního.

Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 328 s.

Autoři na souboru více než 40 klauzurních prací předkládají možná řešení případů týkajících se trestního práva hmotného a procesního. Publikace na konkrétních příkladech učí, jak interpretovat trestněprávní normy a aplikovat je na případy, analyzovat trestní kauzy a na patřičné úrovni je rozhodovat.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara: Média a společnost. Praha: Portál, 2007, 207 s.

Knihou představuje stručný úvod do studia médií a komunikace. Autoři se zaměřují na média a jejich postavení ve společnosti, mediální produkty, publikum a v neposlední řadě na účinky médií na společnost. V knize jsou zmíněny základní teorie týkající se jednotlivých témat z oblasti médií i příklady z praxe.

MCNAIR, Brian: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál, 2004, 184 s.

Publikace se zaměřuje na žurnalistiku jako obor. Autor žurnalistiku definuje a nastiňuje její vývoj. V knize jsou vysvětleny pojmy jako objektivita, zásada nestrannosti apod. Autor se dále soustředí na novinářskou profesi a prostředí, ve kterém je tato činnost realizována (ekonomické, technologické, politické ad.).

MCQUAIL, Denis: Úvod do studia masové komunikace. Praha: Portál, 2009, 639 s.

Knihou nabízí vhled do studia mediální komunikace. Autor se věnuje procesu komunikace, teoriím zkoumajícím vztah médií a společnosti (např. funkcionalismus, sociální konstrukcionismus, marxismus apod.), principu odpovědnosti médií nebo účinkům médií na společnost.

ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA Josef; FRYŠTÁK, Marek; KALVODOVÁ,

Věra: Trestní právo procesní. Praha: C. H. Beck, 2013, 1009 s.

Autoři v publikaci vysvětlují platnou legislativu týkající se trestního práva procesního. Věnují se historickému vývoji tohoto práva v českých zemích a v Evropě. Podrobně se zaměřují na jednotlivé fáze trestního řízení, které je v souladu se zákonem. Vysvětlují také zásadu presumpce nevinny.

TRAMPOTA, Tomáš: Zpravodajství. Praha: Portál, 2006, 191 s.

Autor v knize zkoumá odvětví zpravodajství z několika úhlů pohledu – jednak z hlediska jednotlivých přístupů, ale také z hlediska samotného vytváření zpráv a způsobu mediální produkce. Autor se zaměřuje na prostředí, ve kterém se novinářská činnost realizuje a na faktory, kterými jsou výsledné produkty ovlivněny. Věnuje se např. stereotypizaci v médiích nebo požadavku objektivity a nestrannosti.

TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina: Metody výzkumu médií. Praha:

Portál, 2010, 293 s.

Autoři předkládají základní typy výzkumu. Zmiňují jejich hlavní charakteristiku i úskalí, na která je možné při výzkumu narazit. Věnují se také aplikaci výzkumu.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BEŇOVÁ, Zuzana: Média a trestní řízení. Praha: PF UK, Katedra trestního práva, 2009.

KLINEROVÁ, Hana: Vražda v českém a zahraničním trestním právu. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva, 2012.

MRKVANOVÁ, Veronika: Smrt, vražda, zabití jako mediální téma. Praha: PedF UK, Katedra českého jazyka, 2011.

STAVRAKI, Arina: Smrt v médiích dnes a před dvaceti lety. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2012.

ŽIAČIKOVÁ, Zuzana: Objektivita českých médií. Praha: NF VŠE, Katedra hospodářské a sociální politiky, 2012.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

Obsah

ÚVOD.....	2
TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1. ŽURNALISTIKA	5
1.1 Žurnalistika jako profese	6
1.2 Žurnalistika a společnost	7
1.2.1 Objektivita médií.....	8
1.2.2 Účinky médií	12
1.2.3 Čtyři teorie tisku.....	15
2. KRIMINALITA A JEJÍ OBRAZ V MÉDIÍCH	17
3. TRESTNÍ ŘÍZENÍ.....	18
3.1 Osoba, proti které se řízení vede	20
3.2 Vazba.....	21
4. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O PRŮBĚHU TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	23
4.1 Svoboda projevu.....	24
4.2 Právo na informace	24
4.3 Presumpce nevinu.....	24
4.4 Veřejný zájem	25
4.5 Náhubkový zákon.....	26
4.6 Úskalí při informování o trestním řízení	28
ANALYTICKÁ ČÁST.....	32
5. PŘÍPAD VRAŽDY ANNY JANATKOVÉ V ČESKÝCH MÉDIÍCH.....	32
5.1 Popis případu	32
5.2 Metodologie.....	32
5.3 Výzkumný materiál	34
5.3.1 Mladá fronta Dnes.....	34
5.3.2 Právo	34
5.3.3 Aha!	35
5.3.4 Blesk	36
5.4 Analýza.....	37
ZÁVĚR	56
SUMMARY	59
POUŽITÉ ZDROJE	60
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	67

Úvod

V médiích se často setkáváme se zprávami o vraždách a jiných násilných trestných činech. Je to téma, které prodává a hodně se o něm informuje. Redaktoři se snaží získat co nejvíce informací a někdy opomíjejí etickou stránku věci. Oběti trestných činů jsou tak traumatizované ještě jednou, když reagují na dotazy novinářů nebo když se z médií dozvídají podrobnosti o pachateli. Na druhé straně zde figuruje možný pachatel, který nemusí být později odsouzen. Tento fakt nebrání médiím, aby o něm co nejvíce informovala.

Podobný vztah jako oběť-pachatel bychom mohli najít i u médií a orgánů činných v trestním řízení. Nechci tím říct, že by jeden z nich byl oběť a druhý poškozený, ale v některých fázích trestního řízení mohou mít obě strany jiné cíle.

Média mají zájem přinést co nejvíce informací, které budou zajímavé, kontroverzní, podrobné a aktualizované, aby zvýšila zisk. Orgány činné v trestním řízení informují veřejnost prostřednictvím médií jen v situacích, kdy je to žádoucí. Poskytují pouze informace, které jsou ověřené a které jsou v souladu s platnou legislativou. Existují situace, kdy je pro vyšetřování lepší žádné informace nesdělovat. To se také stalo i u případu vraždy Anny Janatkové, o němž pojednává tato práce. Během pohřšování devítileté dívky bylo vyhlášeno informační embargo, protože policisté a vyšetřovatelé nechtěli, aby se veřejnost dozvíдалa podrobnosti o probíhajícím pátrání. V té době se spekovalo o únosu a denní informování veřejnosti o činnosti policie bylo kontraproduktivní.

V této práci se zabývám médii ve vztahu k trestnímu řízení na příkladu zmíněného případu vraždy Anny Janatkové. Domnívám se, že pro pochopení problematiky informování veřejnosti o trestném činu je nezbytné zmínit také systém, ve kterém novináři svou práci činí.

Práce je rozdělena na teoretickou a analytickou část. V teoretické části se věnuji definici žurnalistiky, novinářské profesi, žurnalistice a jejímu vztahu ke společnosti a normativním požadavkům na média, kam patří zejména záruka objektivity zpravodajství.

Objektivitu médií, kterou se práce zabývá, je důležité rozebrat z několika pohledů. V práci nastiňuji její možné definice, historii i způsob pojetí ze strany

mediálních teoretiků. Abychom pochopili vznik tohoto závazku, musíme nejdříve pochopit, co je úlohou novinářů a co od nich společnost očekává. S tím také souvisí lišící se představy jednotlivých společností o fungování médií.

Tyto představy byly uceleně zformulovány v polovině 20. století autory Siebertem, Petersonem a Schrammem v knize *Four Theories of the Press*. Dnes již víme, že principy uveřejněné v knize jsou překonané, přesto nám mohou ukázat, jaký vliv mají normativní požadavky na práci novinářů.

Nejsou to totiž pouze novináři, kteří zprávy vybírají, zpracovávají a předávají příjemcům, ani vlastníci jednotlivých mediálních institucí snažící se navýšit prodejnost mediálních produktů, kdo rozhoduje o principech, na nichž stojí mediální systém. Je to především společnost, její očekávání, požadavky a historicko-kulturní zázemí, které poskytuje tvůrcům mediálních obsahů prostor a zároveň i jakýsi nepsaný způsob, jakým předávat informace. A jsou to v konečném důsledku sami členové společnosti, kteří jsou pak těmito informacemi ovlivňováni, aniž by si to mnohdy uvědomovali.

Práce se dále zabývá obrazem kriminality v médiích. Zpravodajství o trestných činech zaujímá v médiích poměrně velký prostor. Někteří mediální teoretici tvrdí, že média mohou zvyšovat kriminalitu ve společnosti, jiní takový názor odmítají.

Třetí kapitola popisuje trestní řízení tak, jak je definováno podle platné legislativy v České republice, vysvětluje rozdíl mezi trestněprocesním a trestněprávním vztahem, vymezuje úlohu orgánů činných v trestním řízení a rozlišuje označení, která může nést osoba, proti které se trestní řízení vede.

Čtvrtá kapitola se věnuje poskytování informací o průběhu trestního řízení ze strany médií. Média o trestných činech v některých případech informují nesprávným způsobem. Děje se tak, když například porušují presumpci nevinny nebo volí špatná označení pro osobu, proti níž se vede trestní řízení.

Analytická část práce představuje výzkum vybraných deníků, které informovaly o průběhu vyšetřování vraždy Anny Janatkové. Cílem analýzy je zjistit, zda daná média poskytovala objektivní informace a jakým způsobem popisovala osobu Otakara Tomka, který byl v případě hlavním podezřelým. Kvalitativní metoda zkoumání se v tomto případě zaměřuje na články čtyř českých deníků (Blesk, Aha!, Mladá fronta Dnes, Právo) ze dvou období (říjen-listopad 2010; březen-duben 2011). Pro potřeby

výzkumu jsem stanovila výzkumnou otázku: Informovala vybraná média o případu vraždy Anny Janatkové objektivním způsobem?

Oproti původním tezím jsem objektivitu zkoumanou na případu vraždy rozšířila o další aspekty, než je pouze zásada presumpce neviny. Výzkum je tak rozdělen do dvou částí. V první se soustředím na objektivní způsob informování o případu ze strany médií ve vztahu k právům obviněného a oběti. Zajímá mě zde, zda média neporušovala některé zásady uvedené ve čtvrté kapitole práce a zda neupřednostňovala senzacechtivý přístup před objektivním, vyváženým a přiměřeným způsobem. Druhá část analýzy se věnuje mediálnímu obrazu podezřelého, který média vytvářela a tím tak ovlivňovala postoje a názory veřejnosti.

V teoretické části jsem upustila od kapitol věnovaných mediální manipulaci, vlivu médií na veřejné mínění a rozdělení médií na bulvární a seriózní. Posledně zmíněné téma jsem vzhledem k současnému trendu bulvarizace uznala jako nepotřebné pro účely práce, protože seriózní deníky mohou ve svých textech vykazovat rysy bulvárních periodik a naopak.

Mediální manipulaci a vliv médií jsem nepřímo zahrнула do teoretické části, ve které se zabývám vztahem médií a jejich příjemců, druhy účinků nebo normativními požadavky veřejnosti na tvůrce mediálních obsahů.

Teoretická část

1. Žurnalistika

Existuje více definic, kterými lze popsat, co je žurnalistika. Podle McQuaila „funguje jako veřejné médium, které šíří stejnou informaci rovnoměrně mezi občany, kterým pomáhá utvářet názor a dává jim možnost volby“¹. McQuailovo pojetí žurnalistiky je velmi široké. V tomto smyslu chápe žurnalistiku jako masové médium. Jde tedy o tisk, rozhlas, televizi či nová média.

McNair vnímá žurnalistiku jako médium, tedy šířitele informace, ale také jako samotné sdělení - mediální produkt. V McNairově pojetí je žurnalistika „jakykoli vytvořený text v písemné, zvukové nebo vizuální podobě, který je publiku předkládán jako pravdivé oznámení nebo záznam jisté, až dosud neznámé (nové) skutečnosti existující v současném společenském světě“². Zároveň ji definuje jako „komunikační nástroj, jímž se publiku (úmyslně či neúmyslně) přenáší nejen fakta, ale i předpoklady, postoje a hodnoty tvůrců, jež jsou odvozeny z jejich světového názoru a současně jej vyjadřují“³.

Jiráček a Köpplová v publikaci Masová média upozorňují na problematiku uchopitelnost pojmu žurnalistika. Uvádějí několik rovin, ve kterých lze žurnalistiku nalézt. Jednak je to podle nich „typ veřejné komunikace založený na systematickém vyhledávání, zpracovávání a distribuování“⁴, dále jsou to „sama sdělení, která se v tomto typu veřejné komunikace distribuují a která mají svá výrazová a kompoziční specifika“⁵. O žurnalistice lze hovořit také jako o povolání a způsobu obživy a naposled jako o studijním oboru.

---

¹ MCQUAIL, Denis. *Journalism and Society*. London: Sage, 2013, s. 5.

² MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s. 11.

³ Tamtéž, s. 13.

⁴ JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 78.

⁵ Tamtéž.

1.1 Žurnalistika jako profese

Jak bylo popsáno výše, jedním z pojetí žurnalistiky v sobě ukrývá i profesi. Novinář prostřednictvím své práce šíří informace publiku, které tvoří čtenáři, diváci, posluchači aj. Mezi hlavní úkoly novinářské práce patří: vybírat zprávy z neustávajícího toku informací; rozeznat, co je důležité a co ne; vřadit důležité zprávy do kontextu, z něhož lze vysoudit, jaký má informace dosah a jaké má důsledky pro život jednotlivce ve společnosti; vyložit informaci a její kontext jasně, zřetelně a pochopitelně a v neposlední řadě odolat vnějším tlakům a považovat dané úkoly za mravní imperativ svého jednání⁶.

Příjemcům novinář poskytuje nejen samotnou informaci, ale i svou vlastní interpretaci. Podle McQuaila je dokázáno, že se novinář snaží publiku prezentovat takový úhel pohledu, se kterým mohou členové publika souhlasit⁷. Nesmíme ale zapomenout na to, že novinář je zároveň součástí mediálního systému, které jej nějakým způsobem ovlivňuje. McNair jmenuje 5 zásadních vlivů, které působí na novináře při jeho práci:

- 1) systém profesní etiky
- 2) politici a politické systémy
- 3) ekonomické vlivy
- 4) vliv rozvíjejících se médií a informačních trhů
- 5) informační management společenských subjektů

Systém etickým norem zasahuje do každodenní práce novináře. McNair zmiňuje profesní etiku, která ovlivňuje běžné postupy novinářské práce. Politici a politické systémy pak podle něj zasahují do žurnalistické profese především prostřednictvím cenzury a regulačních systémů, které omezují uvolňování vládních informací. Dále jsou to ekonomické vlivy, které vycházejí z vlastnictví mediálních organizací. Každý vlastník má jistou představu o směřování daného média. Takový vliv se pak transformuje v kulturní moc.

⁶ JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 33.

⁷ MCQUAIL, Denis. *Journalism and Society*. London: Sage, 2013, s. 7.

Dalším faktorem je vliv rozvíjejících se médií a informačních trhů. McNair upozorňuje na nekompromisní tržní prostor, ve kterém se text stává zbožím putujícím k náročným spotřebitelům. Poslední oblastí vlivu je činnost informačního managementu společenských subjektů. Pod tímto spojením McNair chápe jednotlivce nebo jejich organizace stojící mimo média. Tam patří politici, nátlakové aktivistické skupiny, slavní sportovci, herci, veřejné organizace (policie, odbory apod.), jejichž názory jsou v médiích prezentovány co nejpříznivějším způsobem z hlediska jejich vlastního zájmu⁸.

1.2 Žurnalistika a společnost

Práce novináře spočívá především v šíření informací příjemcům, tj. společnosti. Žurnalistika a společnost tak stále vstupují do vzájemné interakce a navzájem na sebe působí. Média reagují na poptávku společnosti po informacích a zábavě a současně přispívají ke změnám společensko-kulturního klimatu, které vzápětí nastolují nové nároky na komunikaci⁹.

Masová média mají institucionální povahu. Podléhají pravidlům, zvykům, ekonomickým a politickým vlivům a také mají své vlastní komunikační cíle. Z těchto důvodů je proto velmi nepravděpodobné, že by zprostředkování reality médií stalo čistě neutrálním procesem. Je naopak vysoce pravděpodobné, že bude neustále obsahovat nejrůznější zaujetí a sklony¹⁰.

Novináři nemají žádné specifické povinnosti vůči státu, přesto od nich společnost něco očekává. Nejsou provozována vládou a nepracují ani ve jménu společnosti. Jejich formální povinnosti jsou v podstatě stejné jako povinnosti ostatních občanů a organizací v rámci společnosti a jsou většinou definovány negativně. Od médií se vyžaduje, aby neškodila. Kromě toho si mohou svobodně vybrat různé pozitivní cíle, nebo se jim naopak vyhnout. Všechna média mají odpor vůči jakýmkoli

---

⁸ MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s. 20-22.

⁹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 91.

¹⁰ Tamtéž, s. 96.

pokusům nařizovat jim jejich úlohu ve společnosti, ať už jim ji předepisuje vláda, zvláštní zájmy, jednotlivci, nebo dokonce teoretikové médií.¹¹

Navzdory tomu všemu nacházíme v minulosti řízení a chování mediálních institucí mnohé, co uznává existenci jistých nepsaných závazků, jež jsou z různých důvodů v praxi často uznávány. Existuje také několik zdrojů vnějšího tlaku, který nelze opomíjet. Normativní teorie médií pokrývá jednak vnitřně přijaté cíle, jednak vnější požadavky na chování médií¹².

V demokratických společnostech se ctí svoboda slova, na druhou stranu vyžaduje novinářská práce dodržování určitých standardů. Novináři pochopitelně musejí respektovat zákony, ale zároveň pro ně také platí nepsaná pravidla. Společnost od nich očekává, že budou přinášet zprávy, formovat názory a vytvářet spojení mezi občany a vládním sektorem. Dále také že budou sloužit národnímu zájmu a budou k dispozici během krize nebo v naléhavých případech¹³.

V rámci celé společnosti tak novinář hraje roli „*patriotického občana a podporovatele lokálních a regionálních zájmů, jazyka, identity a kultury*“¹⁴. Zároveň by se během své činnosti měl vyvarovat útokům na morálku, náboženství nebo jiná citlivá témata týkající se publika. Prostřednictvím své profese také informuje o zločinu a násilných událostech a to tak, že symbolicky tyto destruktivní jevy odsuzuje a naopak oceňuje prosociální chování a činnosti.¹⁵

1.2.1 Objektivita médií

Jedním z takových normativních požadavků, které společnost očekává od médií, je objektivita. Ta by měla být v liberálně-demokratických společnostech vnímána jako závazný požadavek veřejnoprávních médií. Je také zároveň i nepsaným pravidlem, které ovlivňuje každodenní práci novináře.

---

¹¹ MCQUAIL, Denis. *Journalism and Society*. London: Sage, 2013, s. 20.

¹² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 175.

¹³ MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s. 20-22.

¹⁴ Tamtéž. s. 68.

¹⁵ Tamtéž, s. 69.

Objektivita v médiích je „řemeslná dovednost žurnalisty vedoucí k tomu, aby se potlačila nevyhnutelná a zákonitá subjektivita zpravodajství – tedy aby zpravodajství bylo pokud možno věcně co nejpřesnější, nejúplnější, aby podávané informace byly závažné a aby bylo pokud možno neutrální“¹⁶.

Objektivita je některými mediálními teoretiky vnímána jako nedosažitelný ideál, protože jsme vždy nuceni realitu poznávat prostřednictvím nějakého subjektu. V tomto případě může jít buď o samotného příjemce, nebo o novináře zprostředkovávajícího realitu.¹⁷

Velkou roli zde hraje lidský faktor, kvůli němuž autoři při vytváření obsahu zpráv nemohou dodržet zcela neideologický, apolitický a nestranný systém. Již samotný výběr zpráv je neobjektivním procesem, proto se v dnešní době klade důraz spíše na vyváženost, vědomou nezaujatost a zdravý skepticismus a mezi metody, kterými lze alespoň přibližně rovnováhy dosáhnout.¹⁸

Tento normativní požadavek je kladen na zpravodajství ze strany široké veřejnosti, mediálních expertů a představitelů mediálních profesí. Média by tato očekávání měla svou funkcí splňovat. Primární funkcí zpravodajství je informovat o důležitých událostech, ke kterým publikum často nemá možnost přístupu a chybí mu s nimi bezprostřední osobní zkušenost. Z toho důvodu je objektivita a vyváženost obsahu velmi důležitá pro nezkreslené vnímání reality. V praxi by pak tvůrci mediálního obsahu měli dbát na to, aby poskytovali široké spektrum pohledů a názorů na danou problematiku. Způsob, jakým informace shromažďují, zpracovávají, třídí a šíří, by měl vést k nezkreslenému, objektivnímu a vyváženému zpravodajství.¹⁹

Podle McNaira lze charakterizovat objektivní žurnalistiku podle 3 rysů:

- objektivita oddělení faktů od názorů
- vyvážený záznam a popis diskuze
- potvrzení žurnalistických výroků odvoláním se na příslušné autority

¹⁶ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 311.

¹⁷ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 144.

¹⁸ LÁBOVÁ, Alena; OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, s. 13.

¹⁹ SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 74.

1. Oddělení faktů od názorů je důležitou součástí práce novináře. V každém žurnalistickém textu by měl být tento rozdíl vyznačen. Od objektivních novinářů se neočekává, že by neměli vlastní názory. Publikum je chce znát, proto jsou v médiích oddělena fakta od názorů, informace od komentářů, zprávy od analýz apod. S rozdělením počítá i organizační struktura médií, která rozlišuje zpravodaje a komentátory.

2. Objektivní žurnalista by měl dodržovat kritérium vyváženosti tím, že pomáhá odhalovat pravdu, přináší nejrůznější důkazy a názory a naplňuje ideu vyváženosti při zastupování protikladných stanovisek.

3. Novinář by měl umět přesvědčit publikum o věrohodnosti a spolehlivosti svých prohlášení, proto může fakta interpretovat, ale ne si je vymýšlet.²⁰

Objektivita se vždy vztahuje na kvalitu žurnalistického produktu, proto tato norma vyžaduje i určitý způsob jednání. Důležitá je zde míra objektivity, která se váže k identitě události a její reprodukci ve zprávě. Oproti tomu pojem „vyváženost“ se vztahuje na celkový obsah určitého média, na zájmy ve společnosti, které mezi sebou v rámci jednoho média soutěží o veřejné mínění.²¹

Teorii objektivity důkladně rozpracoval Westerstahl a kol. Je možné ji podle nich rozdělit na dvě základní složky: faktičnost a nestrannost. Faktičnost se v tomto konceptu skládá z pravdivosti a relevance, přičemž pravdivost v sobě ukrývá faktickou, věcnou správnost výpovědi. Relevance pak vychází z normativních očekávání, z požadavků a potřeb publika a z ukazatelů reálního světa, což v praxi znamená, zda jsou ve zprávě obsaženy opravdu všechny informace a všichni aktéři, kteří jsou pro událost relevantní. Druhá složka objektivity, nestrannost, spíše kontroluje, jak jsou obsažené informace zpracovány. Zpravodajství tak má poskytovat rovný a nezkreslený pohled a aktéři mají mít možnost vyjádřit se v obdobném rozsahu a zpracování. Objektivita je ale relativní, protože zprávy jsou vždy výsledkem historickým, sociálním, ekonomickým a kulturním kontextem společnosti, v níž vznikají.²²

²⁰ MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s. 71.

²¹ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1.. Praha: Karolinum, 1995, s. 106-107.

²² TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, s. 145-146.

Objektivitu lze spatřovat ve 3 trendech, ve kterých se rozvíjela. Existuje ve filozofickém myšlení, ekonomickém chování a technologickém vývoji. Ve filozofii se objevovala v 19. století v pozitivistickém výkladu světa. Pozitivismus kladl důraz na odhalení „pravdy“ a oddělení pozorovaného jevu od samotného pozorovatele. Zpravodajství s tímto požadavkem také operuje. Ekonomicky můžeme objektivitu vnímat jako vedlejší produkt komerčního trhu, kdy se projevuje snaha prodat produkt co nejširší skupině konzumentů. Tou může být logicky pouze názorově nevyhraněná skupina. Takové podmínky splňuje právě objektivní zpravodajství na rozdíl od stranického tisku. A konečně po technologické stránce se objektivita promítla ve vynálezu fotografie, jež měla dokumentovat skutečnost a zachycovat ji v důvěryhodné a objektivní podobě.²³

Měli bychom si ale uvědomit, že objektivita médií vždy závisí na systému, ve kterém se realizuje a zkoumá. Je tedy vždy relativní, protože závisí na historickém, sociálním, ekonomickém a kulturním kontextu dané společnosti. Důvěryhodnost celého média je pak odrazem základních hodnot publika, proto které je zpravodajství určeno.²⁴

Burton a Jiráček tvrdí, že neexistuje hodnotově a postojově neutrální komunikace, proto se ve zpravodajství vždy setkáme s určitou mírou předpojatosti. Mediální systém stejně jako práce novinářů fungují v rámci nějaké ideologie, která inklinuje k určitému vidění světa. Proto pak zpravodajství obsahuje řadu hodnotících názorů. Navíc už svým výběrem zpráv novinář řídí, jaký mediální produkt se k publiku dostane.²⁵ Pro zvýšení zajímavosti zpráv využívají novináři často expresivní výrazy. Zpráva se stala zbožím, které se na konkurenčním trhu musí uplatnit. Jejím cílem sice není primárně ovlivnit názory a postoje příjemce, ale získat jeho pozornost. V tomto procesu nakonec může dojít i k ovlivnění či posílení jeho postojů.²⁶

²³ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 127.

²⁴ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, s. 146.

²⁵ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1.. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 251-252.

²⁶ LÁBOVÁ, Alena; OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, s. 124.

1.2.2 Účinky médií

V souvislosti se vztahem společnosti a žurnalistiky (neboli médií) hovoříme také o jistých dopadech, které vyvolává sdělení u příjemců. Tyto účinky médií se projevují v několika rovinách a z hlediska kritérií je možné je rozřadit do několika skupin. Pro přehlednost lze u zkoumání jednotlivých účinků zodpovědět následující otázky: Co je ovlivňováno? V kom? Jak? Do jaké míry? V jakém časovém rozpětí?²⁷

Jde tedy buď o reakce emocionální, nebo fyziologické povahy. Dále můžeme hovořit o krátkodobých a dlouhodobých účincích, o přímých a nepřímých, plánovaných a neplánovaných, slabých nebo silných apod. Účinky se také mohou projevovat na úrovni jedince nebo celé společnosti.²⁸

Účinky médií zkoumala i řada teoretiků a brzy se staly předmětem vědeckých zjištění. Na média se vytvořily dva protichůdné názory. Jeden tvrdil, že média společnosti neprospívají a druhý hlásal, že média jsou pro společnost přínosem. Média tak mohou nést odpovědnost za 1. snižování vkusu veřejnosti, 2. zvyšování hladiny kriminality, 3. přispívání ke všeobecnému morálnímu rozkladu, 4. ukolébávání mas do stavu politické povrchnosti a 5. potlačování tvořivosti, ale také mohou být oceňována, že 1. odhalují korupci a hříchy, 2. slouží jako ochránci svobody projevu, 3. předkládají kulturu milionům lidí, 4. denně poskytují zábavu masám pracujících, 5. informují nás o událostech z celého světa a 6. umožňují, aby košatěla naše životní úroveň, neboť na nás neustále naléhají, abychom nakupovali a spotřebovávali stále víc výrobků, a tím povzbuzovali ekonomickou situaci společnosti.²⁹

První teoretická analýza masové komunikace byla spjata s psychologickým konceptem, který vycházel z modelu „podnět-reakce“.³⁰ Média podle tohoto modelu poskytují podnět, na který publikum bezprostředně zareaguje.³¹ Teorie bývá nazývána

²⁷ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 174.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ DEFLEUR, Melvin L.; BALL-ROKEACH, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 40.

³⁰ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 159.

³¹ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 349.

„magickou střelou“ (nebo „tetovací jehlou“) a datujeme ji do období po první světové válce do 40. let 20. století.³²

Koncept podnětu a bezprostřední reakce ale nebyl dlouhodobě udržitelný, protože lidé nejednají okamžitě (pokud vůbec jednají) a nereagují pouze na jeden podnět ani všichni stejně.³³

V 60. letech se již mediální teoretici přiklonili k názoru, že příjemce je v procesu komunikace aktivním účastníkem, který ovlivňuje účinky médií. Otázka zde nestojí ve smyslu: co činí média s recipientem, nýbrž: co recipient činí s médii. Předpokládá se, že jedinec, který má nějaké potřeby, se je snaží aktivně uspokojit, přičemž masová média jsou vybírána a užívána podle toho, jakou možnost uspokojení potřeb nabízejí. Jde o koncepci „užití a uspokojení“. Kunczik upozorňuje na její nedostatek, který tkví v absenci systému klasifikace potřeb a definicí v kruhu, kdy existence potřeb je zajišťována z jednání a toto jednání je pak vysvětlováno pomocí existence potřeb.³⁴

DeFleur a Ball-Rokeachová v tomto období zmiňují 3 hlavní směry, kterými se koncepce aktivních příjemců rozvíjela. Jde o teorii individuálních diferencí, teorii sociální diferenciace a teorii sociálních vztahů.³⁵

Teorie individuálních diferencí předpokládá, že každá lidská bytost je nepodobná jakékoliv další. Lidé mají odlišnou kognitivní strukturu potřeb, návyků, vnímání, přesvědčení, hodnot, postojů, dovedností, přestože sdílí společné vzorce chování dané kulturou. Tento koncept vzešel z velké diskuze na začátku dvacátého století, jejímž velkým tématem byla přirozenost versus výchova.³⁶

Teorie sociální diferenciace se snažila o překonání předpokladu vytvořeného sociologií 19. století, že moderní společnost sestává z nediferencovaných, anonymních členů, kteří postrádají sociální vazby. Kvalitativní terénní studie pak prokázaly, že lidé v urbanizované industriální společnosti nejsou stejní. Nicméně lze u nich najít společné charakteristiky jako sociální třída, náboženství, etnická identita, vesnické či městské

³² DEFLEUR, Melvin L.; BALL-ROKEACH, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 174.

³³ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 349.

³⁴ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 160.

³⁵ DEFLEUR, Melvin L.; BALL-ROKEACH, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 182.

³⁶ Tamtéž.

bydliště atp. Studium takových kategorií odhalilo, že lidé v každém zvláštním uskupení, jako např. střední třída, farmáři, katolíci, Italo-Američané, mají mnoho společných rysů, které mají důležitý vliv na jejich chování. Tyto společné rysy budou mít zásadní význam pro rozšiřující se pole masově komunikačního výzkumu.³⁷

Teorie sociálních vztahů vznikla z poznatků výzkumu ze 40. let 20. století, který provedli Lazarsfeld, Berelson a Gaudet. Ti zkoumali vliv na voliče v mediální prezidentské kampani, jež tehdy probíhala. Zajímalo je, jak členové dané sociální kategorie vybírají mediovaná sdělení vztahující se k volbám a jak se obsah těchto sdělení podílí na ovlivňování jejich volebních záměrů. Výzkum se uskutečnil v okrese Erie, v Ohio, v typickém středoamerickém území, na němž se po desetiletí volilo shodně s tím, jak volila v prezidentských volbách většina. Mediálním obsahem, který byl podroben výzkumu, byly volební projevy a ostatní politická sdělení zveřejněná v novinách, časopisech a rozhlasu během soupeření mezi Wendellem Willkiem (republikánský kandidát) a prezidentem Franklinem D. Rooseveltem (demokratický kandidát).³⁸

Jak se ukázalo, na voliče působila jak sdělení publikovaná v médiích, tak i zdroje „osobního vlivu“. Lidé se rozhodovali také na základě výměny myšlenek s ostatními lidmi. Tato meziosobní komunikace hrála velmi podstatnou roli.³⁹

Burton a Jiráček poukazují na dnešní optiku účinků médií, která bere v potaz dva vlivné směry – kultivační teorie a etnografické teorie. Kultivační teorie předpokládají silné účinky médií, zatímco etnografické teorie připisují aktivní činnost publiku, které si mediované sdělení nakonec vytváří samo.⁴⁰

Zároveň je třeba upozornit, že zkoumat publikum a jeho následnou změnu v postojích a názorech není snadné objektivizovat. Ještě těžší je pak oddělit vliv médií od ostatních vlivů, které na publikum působí.⁴¹

---

³⁷ DEFLEUR, Melvin L.; BALL-ROKEACH, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 191.

³⁸ Tamtéž, s. 200.

³⁹ Tamtéž, s. 201.

⁴⁰ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 348.

⁴¹ Tamtéž, s. 350.

1.2.3 Čtyři teorie tisku

V druhé polovině 20. století se formovaly teoretické představy o fungování médií. Významným mezníkem v této oblasti bylo vydání publikace *Four Theories of the Press* (Čtyři teorie tisku) autorů Sieberta, Petersona a Schramma v roce 1956. Autoři v ní předložili čtyři principy vztahu médií a společnosti a popsali teorii autoritářskou, svobodného tisku (libertariánskou nebo liberální), společenské odpovědnosti a sovětskou.

Autoritářská teorie se rozvíjela v průběhu 16. a 17. století v Anglii a přenesla se i do jiných států. Vychází z absolutní moci, kterou představuje monarcha nebo vláda, popřípadě oba. Zakládala se na ideji, že pravda je výsledkem několika moudrých lidí. Hlavním účelem vládce je soustředit moc a využívat ji při správě státu. Média fungují na principu cenzury. Nesmějí být využívána ke kritice panovníka nebo vlády⁴². Tisk by měl přenášet politiku vlády a sloužit státu. Vydavatelé byli kontrolováni patenty, licencemi a cenzurou.⁴³ Podle této teorie média slouží k tomu, aby ve společnosti vytvářela konsensus, tedy žádoucí náhled na to, co se ve společnosti děje.⁴⁴

Liberální teorie se rozvíjela po roce 1688 v Anglii a později i ve Spojených státech. Vycházela z prací filosofů, jakými byli Milton, Locke a Mill, tedy těch, kteří se věnovali tématu přirozených lidských práv. Hlavním účelem médií je informovat, bavit, prodávat a nacházet pravdu. Média může využívat každý, kdo k tomu má potřebné ekonomické prostředky.⁴⁵ Média lze podle této teorie vnímat jako instituce, které jsou uspořádány tak, aby mohly kdykoli říci, cokoli se jim zachce. Nakonec jsou všechny vyjádřené názory v rovnováze.⁴⁶ Tisk je zde v roli diskuzního partnera a ne nástroje vlády sloužícího k ovlivňování. Účelem je dosažení pravdy prostřednictvím myšlenek, které dostaly prostor k tomu, aby byly vyslyšeny.⁴⁷

⁴² SIEBERT, Fred S., PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four theories of the press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956, s. 7.

⁴³ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 75.

⁴⁴ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 78.

⁴⁵ SIEBERT, Fred S., PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four theories of the press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956, s. 7.

⁴⁶ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 61.

⁴⁷ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 75.

Další dvě teorie tisku jsou považovány za odvozeniny a modifikace dvou výše uvedených teorií.

Vznik teorie sociální odpovědnosti se datuje do 20. let v USA. Vychází z činnosti americké Komise pro svobodu tisku. Média může využít každý, kdo má potřebu cokoliv veřejně sdělit. Regulaci zajišťují především etické standardy a zodpovědnost novinářů. Vlastnictví je soukromé, ale v některých případech jej může vláda převzít za účelem poskytování veřejné služby.⁴⁸ Teorie měla překonat rozpor mezi nezávislostí masových médií na jedné straně a sociální zodpovědností na druhé straně. Reagovala na poznatek, že bylo marné věřit v seberegulaci a sebekontrolu na trhu médií.⁴⁹

Teorie společenské odpovědnosti zavazuje média ke směřování společensky přínosného jednání (např. ve zpravodajství k ideálu objektivitě). Měla by nabízet rozličné pohledy na daný problém, ale měla by mít hranici, za niž nejdu – např. by neměla podporovat násilí a zločinnost.⁵⁰

Sovětský přístup k fungování médií se rozvíjel v Sovětském svazu. Zakládal se na Hegelově filozofii a marxisticko-leninisticko-stalinistické teorii. Hlavním účelem bylo podporovat sovětský socialistický systém a přispívat k jeho rozvoji. Média jsou nástrojem vlády a je proto nepřipustné, aby jejich prostřednictvím kdokoli stávající systém kritizoval. Vlastnictví zde existuje pouze veřejné.⁵¹

Kunczik jmenuje hlavní rozdíly od ostatních teorií:

1. Odstranění motivu zisku (popř. principu krytí nákladů) médií.
2. Druhořadost aktuálnosti při prezentaci zpráv.
3. Na rozdíl od autoritativní teorie tisku, která je orientována na status quo, má sovětská teorie tisku za program rozvoj a přeměnu společnosti – dosažení komunistického stadia.⁵²

⁴⁸ SIEBERT, Fred S., PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four theories of the press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956, s. 7.

⁴⁹ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 76.

⁵⁰ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 61.

⁵¹ SIEBERT, Fred S., PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four theories of the press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956, s. 7.

⁵² KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, s. 77.

Koncept představovaný v knize *Čtyři teorie tisku* se později ukázal jako nefunkční, na druhou stranu nám ukazuje způsob, jak jsou média provázána se společenským uspořádáním, jak se navzájem ovlivňují a z jakých názorových východisek se tyto teorie posuzují. Protože jak upozorňují Burton a Jiráček, z pozice státem řízeného čínského tisku bude autoritářská teorie považována za správnou, zatímco způsob fungování amerických médií bude zcela odlišný.⁵³

2. Kriminalita a její obraz v médiích

Média informují veřejnost mimo jiné o trestných činech. Způsob interpretace událostí se liší napříč médii, přesto můžeme vysledovat jeden společný rys. Kriminalita patří bezesporu k velmi častým tématům probíraným ve zpravodajství. Média chtějí, aby se zvyšovala sledovanost, čtenost, poslechovost, návštěvnost. Média zpracovávají a podávají informace veřejnosti přitažlivěji, než je realitou. Přirozeně z toho vyplývá nebezpečí, že informace budou představovány způsobem, který chce za každou cenu zaujmout a vyvolat odezvu. Navíc si příjemce nemůže pravdivost informací ověřit z důvodu omezeného přístupu ke zdrojům. V některých případech ale může být přílišné zásobování o událostech nežádoucí. Takové případy vidíme např. při pohřešování podezřelých osob nebo u majetkové a hospodářské kriminality⁵⁴.

Násilí a zločin v médiích jsou tak velmi diskutovaným tématem. Výzkumy v této oblasti se soustřeďovaly především na účinky násilných mediálních obsahů na děti a mladistvé. Jedna linie teorií tvrdí, že takové obsahy zvyšují pravděpodobnost agresivního chování a druhá naopak zastává názor, že zobrazení násilí v médiích umožňuje uvolnění škodlivých emocí a nepřímé agresivity.

Přestože média bývají často považována za potenciální příčinu skutečného zločinu, výzkumy toto příčinné spojení nepotvrdily. Mezi argumenty zdůrazňující vliv médií na zvýšení zločinnosti patří i tvrzení, že média idealizují zločinecký životní styl,

⁵³ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. Úvod do studia médií. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 80.

⁵⁴ VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde Praha, 2009, s. 16.

ukazují výhody zločinu a přinášejí návod na zločinné jednání. Přes to všechno však mediální sdělení všeobecně vyznívají v tom smyslu, že zločin se nevyplácí.⁵⁵

Pokud chceme násilí v médiích zkoumat, je třeba si uvědomit, že rozlišujeme několik typů. Výzkumy se většinou soustředí na fyzické násilí, tedy záměrné tělesné působení na druhého se zřejmým úmyslem poškodit mu zdraví nebo ho zbavit života, popř. mu alespoň působit bolest. Menší důraz se klade na psychické násilí, tedy prezentaci slovních urážek, citového vydírání apod. Fyzické násilí se dá rozdělit na implicitní (tedy pouze naznačené, které si musí uživatel domyslet či představit) a explicitní (předvedené či podrobně popsáné, zpravidla včetně následků), dále na násilí faktické (předváděné např. ve zpravodajství, kde je inspirované skutečnými událostmi, či ve sportovních přenosech) a fiktivní (předváděné ve smyšlených příbězích, jakými jsou např. kriminální či akční filmy). Zvláště rozdíl mezi faktickým a fiktivním násilím je významný, neboť dětem připadá smrt ve zpravodajství více znepokojující než ve filmech.⁵⁶

3. Trestní řízení

„Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl spáchán trestný čin, zjistit pachatele tohoto činu a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, pravomocné rozhodnutí vykonat či jeho výkon zařídit. Řízení přitom musí působit kupevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti. Občané mají povinnost a zároveň i právo pomáhat při dosahování účelu tohoto zákona.“⁵⁷

Mezi orgány činné v trestním řízení patří soud, státní zástupce a policejní orgán. V průběhu trestního řízení přicházejí do kontaktu s obviněným a jeho obhájcem,

⁵⁵ MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 499.

⁵⁶ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. Masová média. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 315.

⁵⁷ FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo procesní. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 9.

s poškozeným, se svědky a znalci, se zájmovými sdruženími občanů apod.⁵⁸ Mají za úkol postupovat tak, aby byl splněn účel trestního řízení. Zároveň se na plnění těchto úkolů podílejí různým způsobem. Vždy však vystupují v zájmu celé společnosti, nezávisle na vůli a přání jednotlivých osob. Jejich činnost na sebe navazuje a doplňuje se tak, aby skutkový stav byl zjištěn v náležitém rozsahu a spravedlivě posouzen.⁵⁹

Jejich vztahy upravují trestněprocesní právní normy. Je důležité rozlišovat mezi trestněprocesním a trestněprávním vztahem. Trestněprávní vztah vzniká mezi pachatelem a státem spácháním trestného činu. Stát tak má povinnost a oprávnění uložit pachateli trest či ochranné opatření a povinnost pachatele se trestu či ochrannému opatření podrobit. Pachatel má ale i právo žádat, aby jeho jednání bylo posuzováno podle zákona. Trestněprocesní vztah vzniká mezi orgány činnými v trestním řízení a obviněným, jejichž základní podmínkou není spáchání trestného činu, ale sdělení obvinění. Subjektem tohoto vztahu tak může být i ten, kdo trestný čin nespáchal.⁶⁰

Trestní řízení se upravuje trestním právem procesním, jež je součástí veřejného práva. Jeho předmětem je úprava právních vztahů mezi orgány činnými v trestním řízení a jinými subjekty zúčastněnými na trestním řízení. Ústředními otázkami, kolem kterých se točí konkrétní trestní řízení, jsou:

- 1) Stal se určitý skutek, ohledně něhož vzniklo podezření, že by mohl být trestným činem?
- 2) Kdo tento skutek spáchal?
- 3) Jaký trest nebo ochranné opatření mají být uloženy pachateli?⁶¹

Trestní právo procesní spadá pod trestní právo (spolu s trestním právem hmotným). Označuje se jako historicky nejstarší obor práva. Chrání společenské vztahy významné pro společnost tím, že hrozí tresty za činy, které ohrožují nebo porušují významné zájmy, že upravuje ukládání trestů a po případě i jejich výkon. Úkolem trestního práva není jen represe, újma jako následek trestného činu,

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xliv, s. 4.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 8.

⁶⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 8.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xliv, s. 4.

ale hrozbou, ukládáním a výkonem této újmy má působit preventivně, tedy předcházet páčání dalších trestných činů.⁶²

Trestní právo procesní je upraveno v trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů). Tento zákon má pro svoji komplexní povahu charakter kodexu. Je to obecný předpis, podle kterého se postupuje, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, i ve věcech soudnictví nad mládeží a v řízení proti právnickým osobám.⁶³

3.1 Osoba, proti které se řízení vede

Osoba, proti které se vede trestní řízení, může být označována jako podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený.

Podezřelý, nebo zadržený podezřelý, je ten, proti němuž se konají úkony před sdělením obvinění. Jestliže je dán důvod vazby, může jej policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když proti němu doposud nebylo zahájeno trestní stíhání.⁶⁴

Obviněný je dle trestního řádu osoba, proti které bylo dle § 160 odst. 1 trestního řádu zahájeno trestní stíhání. Toto označení nese až do nařízení hlavního líčení soudem. Po nařízení hlavního líčení se užívá pojem „obžalovaný“. Pokud je po nařízení hlavního líčení věc vrácena státnímu zástupci k došetření, obžalovaný se opětovně označuje jako obviněný.⁶⁵

Obviněný má nejintenzivnější zájem na výsledku trestního řízení, neboť je to on, kdo případně ponese negativní důsledky svého odsouzení. Je ovšem i v zájmu státu, aby nebyly stíhány a trestány osoby, které se trestného činu nedopustily. Trestní řád proto přiznává obviněnému ústřední roli v trestním řízení. Obviněný je nejen subjektem,

⁶² CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 11.

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 8.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xlv, s. 195.

⁶⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 27.

ale i stranou trestního řízení. Bez účasti obviněného se řízení vést zpravidla nemůže, ale existují výjimky, např. pokud jde o postup před zahájením trestního stíhání aj.⁶⁶

Odsouzený je ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek nebo trestní příkaz, které již nabyly právní moci.⁶⁷ Proto v odvolacím řízení je namístě používat pojem obžalovaný, a to i přesto, že byl vynesena soudem prvního stupně odsuzující rozsudek. Proto také v případě zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku v řízení o mimořádném opravném prostředku (či v důsledku rozhodnutí Ústavního soudu ČR) a vrácení věci do některé z předchozích fází řízení (soudu odvolacímu nebo soudu prvního stupně, anebo do přípravného řízení) se bude ten, proti němuž se trestní řízení vede, označovat jako obžalovaný nebo obviněný.⁶⁸

3.2. Vazba

Vazba je zajišťovací institut a je upravena v § 67 trestního řádu a tento je provedením čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina), který umožňuje vzetí do vazby jen z důvodů a na dobu stanovenou zákonem. Vazba nesmí být zneužívána k působení na obviněného, aby se doznal. Je vždy fakultativní, a i když soud shledá některý z důvodů vazby, nemusí do ní obviněného vzít. Není trestem, a proto nemůže plnit roli sankce. Z faktu, že obviněný byl vzat do vazby, nelze dovozovat, že je vinen ze spáchání trestného činu, pro který je stíhán.⁶⁹

Listina v čl. 8 zaručuje osobní svobodu a stanovuje podmínky, za nichž může být omezena:

- (1) Osobní svoboda je zaručena.
- (2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodu a způsobem, které stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvního závazku.

⁶⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 170.

⁶⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 27.

⁶⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 171.

⁶⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 42.

- (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 24 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu.
- (4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce.⁷⁰

Vzít do vazby lze jen osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. O vzetí do vazby rozhoduje soud, v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. O propuštění z vazby nebo o jejím prodloužení v rámci přípravného řízení rozhoduje státní zástupce, v řízení před soudem pak soud. Oba tyto orgány rozhodují ve lhůtách a za podmínek stanovených v § 71 trestního řádu.⁷¹

Ústavní soud ve svých rozhodnutích týkajících se problematiky vazby opakovaně uvádí, že vazba je mimořádný prostředek omezení osobní svobody, který v žádném případě nelze brát jako samozřejmost trestního stíhání každého závažnějšího trestného činu. Poukazuje na to, že vazba svojí povahou předjímá do jisté míry i konečné rozhodnutí a že má bezesporu velký vliv na život obviněného i jeho okolí, zejména rodiny. Je proto nutné v každém vazebním případě pečlivě zkoumat, zdali zde vazební důvody jsou dány a zda nepominul účel vazby.⁷²

Vazba tedy představuje nezbytné omezení osobní svobody, u něhož platí princip presumpce nevinny, a smyslem tohoto omezení je umožnit orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení. Je zřejmé, že rozhodnutí o vzetí do vazby představuje citelný zásah do práva na osobní svobodu a že tedy tento zásah je nutno interpretovat značně restriktivně.⁷³

Přesto vazba není v rozporu s presumpcí nevinny ani ji nelze podle Repíka chápat jako sankci anticipující trest. Skutečnost, že obviněný je považován za nevinného, teoreticky brání tomu, aby byl zbaven svobody před svým odsouzením.

⁷⁰ Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. prosince 1992. 2. dopl. vyd. Ostrava: ARIES, [1993], s. 68.

⁷¹ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 43.

⁷² RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržetí a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, s. 4.

⁷³ Tamtéž.

V některých případech je proto vazba nutná, aby mohl být obviněný postaven před soud a aby bylo rozhodnuto o oprávněnosti jeho obvinění.⁷⁴

4. Poskytování informací o průběhu trestního řízení

Média by při poskytování informací o průběhu trestního řízení měla dodržovat jisté postupy tak, aby informace jimi zveřejněné byly ve veřejném zájmu a aby nebyla dotčena práva podezřelého nebo obviněného. Novináři by měli jednat na základě přesně zjištěného skutkového stavu, v dobré víře a v souladu s etickými pravidly novinářské profese.

Při informování o trestních věcech proto musí respektovat právo na presumpci nevinu, právo na spravedlivý proces a právo na respektování rodinného a soukromého života, tj. práva zaručená články 6 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva).⁷⁵

V případě zveřejnění informací z trestního řízení může dojít ke kolizi mezi právem veřejnosti na informace a právy dotčené osoby. V takovém případě se střetávají dvě ústavně zaručená práva – právo na ochranu soukromí a právo na svobodu projevu.⁷⁶

Je třeba také pamatovat na skutečnost, že v některých případech nelze v průběhu vyšetřování zveřejňovat všechny informace. Smí je sdělovat pouze dozorový státní zástupce, policista pověřený vyšetřováním případu nebo tiskový mluvčí Policie ČR. Nekontrolované zveřejnění informací by mohlo ohrozit průběh vyšetřování.⁷⁷

---

⁷⁴ REPÍK, Bohumil. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 180.

⁷⁵ HERCZEG, Jiří. Média a trestní řízení. Praha: Leges, 2013, s. 60.

⁷⁶ Tamtéž, s. 57.

⁷⁷ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, s. 21.

4.1 Svoboda projevu

Svoboda projevu je v právním řádu České republiky zakotvena v čl. 17 Listiny, a to jako první mezi politickými právy. Podle tohoto ustanovení má každý právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.⁷⁸

Svoboda projevu nepatří mezi neomezitelná práva a může být omezena zákonem. Podle čl. 17 odst. 4 Listiny lze svobodu projevu omezit, jestliže jde o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro (i) ochranu práv a svobod druhých, (ii) bezpečnost státu, (iii) veřejnou bezpečnost a (iv) ochranu veřejného zdraví a mravnosti.⁷⁹

4.2 Právo na informace

Právo na informace je právo politické a umožňuje každému být informován o záležitostech veřejného zájmu (ale nejen o nich) a zároveň zaručuje právo na přístup k informacím. Média jsou proto odpovědná za sdělení informací o otázkách veřejného zájmu, přičemž nesmí překračovat určité hranice.⁸⁰

4.3 Presumpce nevinny

Presumpce nevinny je základním právem zaručeným Listinou (čl. 40 odst. 2) i Úmluvou (čl. 6 odst. 2). Podle této zásady se každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena. Presumpce nevinny je objektivní povahy a neznamená, že by policejní orgán při zahájení trestního stíhání, státní zástupce při podávání obžaloby nebo návrhu na potrestání,

⁷⁸ HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 57.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž, s. 58.

anebo soud, když vynáší rozsudek, musel presumovat vinu obviněného, neboť pak by nemohl tyto úkony provést.⁸¹

Jde o procedurální záruku v trestním řízení zavazující orgány veřejné moci. Během trestního řízení může dojít k jejímu porušení. Děje se tak při ztrátě nestrannosti soudců, která může být způsobena mediální kampaní proti obviněnému. Média tak činí především v touze po senzaci. Zároveň stát z porušení presumpce nevinny není zodpovědný, pokud byl tento princip narušen sdělovacími prostředky v důsledku zásady veřejnosti trestního řízení. Existují však okolnosti, které vedou k odpovědnosti státu v případě medializace případu. Sem patří nedbalostní únik informací z odposlechů, protokolů z vyšetřovacího spisu, znaleckých posudků nebo fotografií z místa činu.⁸²

Informace o zahájení trestného stíhání publikovaná v periodickém tisku má zcela jistě vliv na veřejné mínění. Veřejnost vnímá právní realitu zkresleně. Může docházet k unáhleným závěrům o vině podezřelého, čímž dotyčný ztrácí osobní důstojnost a dobrou pověst. Ve sdělovacích prostředcích se navíc o vině podezřelého otevřeně spekuluje. Často se tak děje velmi neodborným způsobem. Je důležité zmínit také fakt, že zatímco na začátku trestního stíhání média spekulují o vině podezřelého intenzivně, informace o zproštění dotčené osoby, ke kterému v některých případech dochází, již není tak zajímavá.⁸³

Vymětal uvádí, že mezi porušení presumpce nevinny patří např. plné uveřejnění jména osoby, která je policií podezřívána.⁸⁴

4.4 Veřejný zájem

Média při publikování některých informací využívají konceptu veřejného zájmu. Veřejný zájem není jako takový definován v českém právním systému. Pojem není snadno definovatelný, protože se aplikuje podle dané situace s přihlédnutím ke všem okolnostem. Základní tezí je předpoklad, že existuje nějaké objektivní dobro pro společnost, které je nadřazeno osobním zájmům jednotlivců. S takovým principem

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xliv, s. 71.

⁸² HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013, s. 173-174.

⁸³ ŠOKOL, Tomáš. *Tisk a právo*. Vyd. 1.. Praha: Orac, 2001, s. 84.

⁸⁴ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, s. 40.

pracují i média. Ty mají za cíl dosáhnout toho, co společnost chce, a nedělat to, co nechce.

McQuail uvádí hlavní kritéria a požadavky veřejného zájmu:

- Svoboda vyjádření
- Pluralita vlastnictví médií
- Rozmanitost informací, názorů a kultury
- Podpora veřejného pořádku a bezpečnosti státu
- Široký (téměř celoplošný) dosah
- Kvalita informací a kultury dostupné pro veřejnost
- Přiměřená podpora demokratického politického systému (veřejná sféra)
- Respekt vůči individuálním a obecným lidským právům
- Neublížovat společnosti ani jednotlivcům, neurážet je⁸⁵

4.5 Náhubkový zákon

Na začátku roku 2009 začal platit zákon č. 52/2009 Sb., známý pod pojmem „náhubkový zákon“, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.⁸⁶

Náhubkový zákon upravil podmínky pro poskytování informací z trestního řízení. Smyslem přijaté novely trestního řádu bylo zesílit ochranu obětí trestných činů před zveřejňováním jejich osobních údajů prostřednictvím sdělovacích prostředků.

Vznik zákona vyvolaly především některé případy nešetrné medializace trestní kauzy, kdy byly uváděny detailní informace týkající se osoby oběti, její rodiny a soukromí, a oběť trestného činu se tak musela vyrovnávat nejen s následky

---

⁸⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 178.

⁸⁶ Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbíрка zákonů. 2009. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=52&r=2009>

trestného činu, ale i s nepříznivými dopady zvýšeného zájmu veřejnosti, přičemž mohlo dojít k dalšímu poškozování obětí.⁸⁷

Mezi případy nešetrné medializace patří i tzv. kuřimská kauza. Na jaře roku 2007 bylo odhaleno týrání dvou chlapců z Kuřimi. Média kauze věnovala velký prostor a během vysílaných reportáží zveřejňovala jména a příjmení obětí včetně fotografií, detaily z jejich soukromí i podrobnosti o způsobu týrání. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání proto nejprve upozornila vysílatele, že svým jednáním porušují zákon č. 231/2001 Sb., podle něhož je provozovatel vysílání „*povinen bezdůvodně nezobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost*“, a po opětovném odvysílání problematických záběrů udělila televizím sankce v souhrnné výši 1 700 000 korun.⁸⁸

Náhubkový zákon stanovuje v § 8a odst. 2, aby „*orgány činné v trestním trestním řízení zvláště dbaly na ochranu osobních údajů soukromí a osob mladších 18 let*“⁸⁹. Zároveň podle § 8b odst. 1 osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace pro účely trestního řízení, je „*nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům*“⁹⁰.

Zákon dále v § 8b odst. 2 zakazuje „*zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži*“⁹¹.

Novináři novelu po jejím uvedení v platnost kritizovali, protože jim připadala velmi omezující z hlediska jejich práce. Jedním z tehdejších navrhovatelů a propagátorů zákona byl poslanec Marek Benda (ODS). Ten kritice ze strany novinářů oponoval tvrzením, že v případech veřejného zájmu, jakým je např. spáchaný trestný čin, se mohou novináři odvolat na Listinu základních práv a svobod a pravidlo náhubkového

⁸⁷ VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde Praha, 2009, s. 55.

⁸⁸ HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Ochrana obětí trestných činů a média: zveřejňování informací o týraných dětech před a po přijetí novely trestního řádu v roce 2009. Praha, 2013, s. 29-30.

⁸⁹ Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sběrka zákonů. 2009. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=52&r=2009>

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

zákona tak prolomit. Typickým příkladem je podle něj podezření z trestného činu veřejného činitele, poslance, ministra apod.⁹²

Novela byla podle Bendy nutná především proto, že oběť trestného činu nemusí být traumatizovaná ještě jednou, a to bulvárním médiem toužícím zvyšovat zisk. Dalším důvodem bylo, aby orgány činné v trestním řízení (především vyšetřovatelé) nespekulovaly o možném pachateli, čímž mohou porušovat zásadu presumpce nevinny. Nakonec by se neměly zveřejňovat policejní odposlechy, pokud neslouží jako důkaz v řízení před soudem.⁹³

Případ vraždy Anny Janatkové, kterým se tato práce zabývá, poukázal na jednu nesrovnalost. V době pátrání po devítileté dívce se ve všech médiích objevovala její fotografie.⁹⁴ Po nález jejího těla o půl roku později by podle zákona neměla být její totožnost zveřejněna. Některá média fotografii i jméno dívky publikovala, přestože riskovala pokutu.

Tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil (ODS) v tom problém neviděl. Kdyby se ale po oběti trestného činu nepátralo, tak by zákaz platil. Zde ale podle něj nešlo v pravém smyslu o zveřejnění, protože jméno dívky se stalo veřejně známým už v době pátrání. Stejný názor zastával i poslanec Benda. Zveřejnění totožnosti dívky neviděl jako problematické. Horší situaci spatřoval v neetickém informování médií o podrobnostech.⁹⁵

4.6 Úskalí při informování o trestním řízení

Média při informování o trestných činech spolupracují s orgány činnými v trestním řízení. Během této komunikace ale mohou nastávat jisté problémy. Ty se mohou týkat samotné informace, způsobu jejího předání, účinnosti informace na adresáty nebo v neposlední řadě oprávněnosti danou informací poskytnout.

⁹² BENDA, Marek. KAUKA: NÁHUBKOVÝ ZÁKON. Marek Benda [online]. 2010 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.marekbenda.cz/kauza-nahubkovy-zakon/>

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Zákaz zveřejňovat totožnost se nevztahuje na osoby, po kterých bylo vyhlášeno pátrání, jak je uvedeno v § 8b odst. 5 – pozn. aut.

⁹⁵ Případ ukázal absurditu Bendova náhubkového zákona. *Právo*. 2011, roč. 21, č. 65, s. 2.

Z tohoto důvodu vzniklo na půdě Rady Evropy doporučení členskými státy ohledně poskytování informací vztahujících se k trestnímu řízení formulované do 18 principů.⁹⁶

Zde uvádím některé z nich:

1. Princip informování veřejnosti sdělovacími prostředky

„Veřejnosti má být dána možnost přijímat informace o činnosti justičních a policejních orgánů prostřednictvím sdělovacích prostředků. Proto by novinářům mělo být umožněno otevřeně sdělovat informace o činnosti systému trestní justice, jež mohou být redukovány toliko v rozsahu uvedeném v následujících principech.“

2. Princip presumpce nevinny

„Respektována má být zásada presumpce nevinny coby nedílná součást práva na spravedlivý proces. Názory a informace stran probíhajících trestních řízení mají být sdělovány nebo šířeny prostřednictvím sdělovacích prostředků tehdy, pokud to není na újmu presumpce nevinny podezřelého či obviněného.“

3. Princip podloženosti informace

„Justiční a policejní orgány mají sdělovacím prostředkům poskytovat pouze informace ověřené nebo založené na rozumných předpokladech. Na posledně zmíněný případ mají být sdělovací prostředky upozorněny.“

5. Princip prostředků poskytování informací sdělovacím prostředkům

„Pokud se justiční a policejní orgány samy rozhodnou v rámci trestního řízení poskytnout informace sdělovacím prostředkům, měly by být tyto informace poskytnuty bez diskriminace a vždy, kdy je to možné, prostřednictvím tiskových zpráv nebo tiskových konferencí pověřených osob nebo jinými podobnými povolenými prostředky.“

6. Princip pravidelného informování v průběhu trestního řízení

„V rámci trestních řízení ve věcech veřejného zájmu a jiných trestních řízení zvláště budících pozornost veřejnosti mají justiční a policejní orgány informovat sdělovací prostředky o svých podstatných postupech, není-li to na újmu utajení soudního

---

⁹⁶ VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 49-50.

či policejního vyšetřování anebo nezdržuje-li či nebrání-li to skončení uvedeného řízení. Jde-li o dlouhotrvající trestní řízení, mají být informace podávány pravidelně.“

8. Princip ochrany soukromého života v rámci probíhajícího trestního řízení

„Podávání informací o osobách podezřelých, obviněných nebo odsouzených, jakož i o ostatních stranách trestního řízení, má respektovat jejich právo na ochranu soukromého života dle čl. 8 Úmluvy. Zvláštní ochrana má být nabídnuta osobám nezletilým nebo jiným zranitelným osobám, obětem, svědkům a rodinám osob podezřelých, obviněných nebo odsouzených. Zvýšená pozornost má být věnována škodlivým následkům, které by prozrazení informací umožňující jejich ztotožnění mohlo mít pro osoby výše uvedené.“

Vymětal v příručce pro novináře a oběti trestných činů uvádí doporučení Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní soudnictví (dále jen Komise OSN).⁹⁷ Masmédia by při podávání zpráv o kriminalitě měla:

1. Uvádět podrobnosti o trestném činu přiměřeným, objektivním a vyváženým způsobem, který se vyvaruje přehnané dramatizace.
2. Vyvážit potřebu informovat veřejnost a právo oběti na soukromí.
3. Respektovat soukromí jednotlivců, kteří se rozhodli nekomunikovat po činu s médii nebo si k tomu zvolili prostředníka.
4. Publikovat vyvážené stanovisko k trestnému činu, které reflektuje zájmy oběti i pachatele.
5. Nikdy nezveřejňovat pověsti nebo narážky o oběti, pachateli nebo trestném činu, pokud nejsou spolehlivě ověřeny.
6. V případě trestných činů identifikovat oběť podle věku a místa spáchání činu, avšak neuvádět jméno, ulici a číslo domu, kde bydlí.
7. Nepublikovat informace získané v osobním rozhovoru s oběťmi a jejich příbuznými, kteří jsou v šoku nebo rozrušení.
8. Identifikovat svědky pouze tehdy, když s tím souhlasí a nehrozí jim žádné nebezpečí, včetně rizika obtěžování.

⁹⁷ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, s. 71.

9. Nepřipustit zveřejnění totožnosti dětské oběti.
10. Nepřipustit zveřejnění identifikace údajného nebo odsouzeného pachatele incestu, pokud to může vést ke ztotožnění oběti.
11. Nepřipustit zveřejnění totožnosti oběti sexuálního útoku bez jejího předchozího souhlasu.
12. V případech únosu, kdy bylo zjištěno, že oběť se stala subjektem sexuálního útoku, nepřipustit identifikaci oběti.
13. Bez předchozího souhlasu oběti nepřipustit identifikaci jména obětí podvodů nebo dalších trestných činů, které by vedly k jejich ponížení nebo poškození.
14. Nepřipustit fotografování nebo publikování záběrů oběti, které zachycují smutek nebo šok způsobený trestným činem.
15. Nikdy nepublikovat fotografie nebo záběry, které by mohly dostat oběť do nebezpečné situace.
16. Nepřipustit zveřejnění fotografií nebo vysílání záběrů zemřelých obětí, vaku s mrtvým tělem nebo vážně zraněných obětí kriminality.
17. Nepřipustit publikování snímků a záběrů z pohřbů obětí kriminality, pokud k tomu pozůstalí nedali předchozí souhlas.
18. O incidentech způsobených řízením motorového vozidla v podnapilém stavu informovat jako o „haváriích“ nebo „trestných činech“, nikoli jako o „nehodách“.
19. Přístupovat k informování o všech případech se vztahem ke kriminalitě a viktimizaci způsobem, který není odpudivý, senzacechtivý nebo zasahující do života oběti a jejich rodin.

Analytická část

5. Případ vraždy Anny Janatkové v českých médiích

5.1 Popis případu

Devítiletá dívka Anna Janatková byla od 13. října 2010 pohřešována. Po skončení vyučování opustila budovu základní školy, ale domů nedorazila. O týden později policie zadržela hlavního podezřelého - Otakara Tomka. Pro nedostatek důkazů jej propustila. Dne 16. března 2011 policie našla tělo Anny Janatkové a v té souvislosti obvinila Tomka z vraždy a znásilnění. Ten se ve vazební věznici pokusil o sebevraždu a 21. března na následky pokusu zemřel v nemocnici.

Tomek za trestný čin vraždy nebyl odsouzen. Soudní pitva nakonec neprokázala Tomkovo DNA na těle oběti. Žalobkyně případ uzavřela a Otakara Tomka označila za pachatele, kterého usvědčuje řetězec nepřímých důkazů. O tomto verdiktu média referovala 30. dubna 2011.

5.2 Metodologie

Pro výzkum objektivitu vybraných českých médií v informování o případu vraždy Anny Janatkové jsem vybrala kvalitativní analýzu textů. Kvalitativní metoda je způsob zkoumání, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Některé z údajů mohou být kvantifikovány, jako jsou např. údaje ze sčítání lidu, ale analýza samotná je kvalitativní.⁹⁸

Kvalitativní výzkum využívá metodu indukce. Ta vychází z poznatku, že z pravidelnosti zkoumaných událostí lze odvozovat obecné pravidlo platné pro další události na jiném místě nebo v jiném čase. Přecházíme tak od tvrzení k teorii.⁹⁹

⁹⁸ STRAUSS, Anselm L.; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Albert, 1999, s. 10.

⁹⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 36.

Mezi přednosti kvalitativní metody patří to, že získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události nebo fenoménu. Dále také zkoumá fenomén v přirozeném prostředí, umožňuje studovat procesy a navrhopat teorie, hledá souvislosti a dobře reaguje na místní situace a podmínky.¹⁰⁰

Nevýhody tohoto typu výzkumu můžeme spatřovat ve faktu, že získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí. Je také těžké provádět kvantitativní predikce a obtížnější testovat hypotézy a teorie. Výsledky jsou pak snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi.¹⁰¹

Na začátku výzkumu je třeba si stanovit výzkumnou otázku. Ta je vždy poměrně široká, ale během procesu se zužuje a zaostruje. Výzkum tedy začíná otevřeně a široce, ne však otevřeně, aby zahrnul všechny možnosti, a zároveň ani příliš úzce a zaměřeně, aby se nevyloučila možnost objevu, což je prvotním účelem.¹⁰²

Výzkum v této práci analyzuje články ze čtyř českých deníků – Aha!, Blesk, Mladá fronta Dnes a Právo ve dvou obdobích - říjen až listopad 2010 a březen až duben 2011. Vybrala jsem dva deníky, které jsou v České republice považované za bulvární (Aha!, Blesk) a dva deníky, jež se řadí k typu seriózních médií (Mladá fronta Dnes, Právo).¹⁰³

Do analýzy byly zahrnuty především zpravodajské články, malou část pak tvořily články z publicistických rubrik. Z deníku Aha! šlo o rubriky *Téma*, *Aktuálně*, *Titulní strana* a *Politika*. U deníku Blesk byly články vybírány z rubrik *Téma* a *Titulní strana*. Z deníku Mladá fronta Dnes byly analyzované články z rubrik *Z domova*, *Titulní strana*, *Publicistika*. U deníku Právo to byly rubriky: *Titulní strana*, *Zpravodajství*, *Publicistika*. Součástí výběrového vzorku byly i články částečně převzaté z ČTK a také regionální mutace, pokud články nebyly duplicitní.

¹⁰⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 52.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² STRAUSS, Anselm L.; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Albert, 1999, s. 24.

¹⁰³ Rozdělení na seriózní a bulvární deníky může být v dnešní době sporné, proto zde vycházím z toho, jak deníky popisuje jejich vydavatel – pozn. aut.

5.3 Výzkumný materiál

5.3.1 Mladá fronta Dnes

Mladá fronta Dnes je „nejčtenější seriózní deník s cílem podávat pravdivý a plnohodnotný obraz o světě, ve kterém žijí jeho čtenáři. Součástí tohoto obrazu musí být aktuální a kvalitní zpravodajství, stejně jako užitečné servisní informace či oddechové čtení ve specializovaných přílohách“¹⁰⁴, jak uvádí vydavatel na svém webu.

Deník vychází od pondělí do soboty ve všech krajích v České republice. Každý den spolu s novinami jsou k dostání také přílohy Ona Dnes, Test DNES, Doma DNES, Magazín DNES+TV, Rodina DNES, Víkend DNES a CITY LIFE.

Mladou frontu Dnes vydává MAFRA, a.s., kterou koupila na podzim roku 2013 společnost AGROFERT, a.s. ministra financí Andreje Babiše. Dřívější vlastník byl německý mediální koncern Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft mbH, který postupně od roku 1994 skupoval podíly ve firmě, až se stal o tři roky později jejím výhradním vlastníkem.¹⁰⁵ Podle nejnovějších dostupných údajů prodaný náklad (denní průměr) činí 158 847¹⁰⁶ a čtenost dosahuje 683 000¹⁰⁷ čtenářů.

5.3.2 Právo

Právo je „český deník se zaměřením na seriózní a kvalitní zpravodajství z domova a zahraničí, z oblasti ekonomiky, zdravotnictví, školství či sportu.

¹⁰⁴ O společnosti: Mediální skupina MAFRA. MAFRA [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.mafra.cz/cs/mafra-tiskove-zpravy.asp?y=mafra_all%5Ccs_o-spolecnosti_portret-spolecnosti.htm

¹⁰⁵ BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, s. 112.

¹⁰⁶ Deníky: Únor 2015. ABC ČR [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2015&filterMonth=2&notVerified=1>

¹⁰⁷ Čtenost deníků: Únor 2015. Unie vydavatelů [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.unievychovatelu.cz/cs/deniky/fakta_cisla_denicich/ctenost_deniku/239-deniky_celostatni?did=5

*Deník Právo nabízí kromě rozsáhlého přehledu událostí také fundované komentáře a analýzy.*¹⁰⁸

Právo vychází šest dní v týdnu - každý den s jinou přílohou: SPORT EXTRA, Styl, Dům a bydlení, Café, Salon, Víkend, TV Magazín. Vydavatelem je společnost BORGIS a.s. založená v roce 1990. Ta je po celou dobu vlastněna českými subjekty s majoritním akcionářem Zdeňkem Porybným, který svůj podíl postupně zvyšoval z 60 až na více než 90 procent, a to výkupem akcií od ostatních akcionářů.¹⁰⁹

Právo čte podle dostupných údajů 328 000¹¹⁰ čtenářů a jeho průměrný denní prodaný náklad je 88 396¹¹¹.

5.3.3 Aha!

Aha! je bulvární deník vycházející každý den v týdnu od pondělní do neděle. Ve čtvrtek deník vychází s přílohou Aha! TV s televizním programem. Deník „*klade důraz na rychlé, přesné a aktuální zpravodajství a hravou formou přináší informace ze showbizny, zajímavosti a senzace z domova i ze zahraničí*“¹¹².

Vydává jej mediální dům CZECH NEWS CENTER a. s., který vlastní firma Czech Media Invest podnikatelů Daniela Křetínského a Patrika Tkáče. Ti v roce 2013 koupili společnost Ringier Axel Springer CZ a.s., bývalého vydavatele deníku.¹¹³ Od svého vzniku v roce 2004 periodikum fungovalo pouze jako nedělník Aha!. Vydavatelem byla společnost EBIKA s.r.o., stoprocentně vlastněná

¹⁰⁸ Předplatné novin: Deník Právo. *Právo* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.pravo.cz/predplatne-menu.php?pr=denik#4>

¹⁰⁹ BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, s. 116.

¹¹⁰ Čtenost deníků: Únor 2015. *Unie vydavatelů* [online]. [cit. 2015-04-23].

Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/deniky/fakta_cisla_denicich/ctenost_deniku/239-deniky_celostatni?did=6

¹¹¹ Deníky: Únor 2015. *ABC ČR* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2015&filterMonth=2&notVerified=1>

¹¹² Tiskové tituly: Aha!. *Czech News Center* [online]. [cit. 2015-04-23].

Dostupné z: <http://www.cncenter.cz/clanek/1487/aha>

¹¹³ Potvrzeno: Ringier kupují podnikatelé Křetínský a Tkáč. *Mediaguru* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z:

<http://www.mediaguru.cz/2013/12/potvrzeno-ringier-kupuje-kretinsky-a-tkac/#.VTkySSGvHIW>

Sebastianem Georgem Pawlowskim.¹¹⁴ O dva roky později noviny změnila periodicitu na deník¹¹⁵. Odhadovaná čtenost deníku je 241 000¹¹⁶ a denní průměr prodaného nákladu 58 353¹¹⁷.

5.3.4 Blesk

Společného vydavatele s deníkem Aha! má deník Blesk. Vydavatel jej považuje za vlajkovou loď, protože je nejprodávanějším a nejčtenějším deníkem na trhu. Jak se uvádí na webu vydavatele, deník „přináší přehledné aktuální zpravodajství, zajímavosti a senzace z domova i ze světa, doplněné řadou fotografií a přehlednou infografikou. Velký důraz Blesk klade na obsáhlá servisní témata s praktickými radami a doporučeními“.¹¹⁸

Vychází každý den a spolu s novinami je v nabídce s přílohami: Blesk TV magazín, Blesk TV mánie, Blesk Křížovky a Nedělní Blesk křížovky.¹¹⁹ Denní průměrný prodaný náklad je podle odhadů 251 113¹²⁰ a čtenost 1 086 000¹²¹.

Blesk byl prvním českým barevným bulvárním deníkem. Inspiroval se u švýcarského periodika Blick a německého Bild. Začala ho vydávat společnost RINGIER ČSFR a.s. 13. dubna 1992.¹²² Od roku 2013 jej vlastní firma CZECH NEWS CENTER Daniela Křetínského a Patrika Tkáče.

¹¹⁴ BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, s. 174.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 124.

¹¹⁶ Čtenost deníků: Únor 2015. *Unie vydavatelů* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/deniky/fakta_cisla_denicich/ctenost_deniku/239-deniky_celostatni?did=1

¹¹⁷ Deníky: Únor 2015. *ABC ČR* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2015&filterMonth=2&notVerified=1>

¹¹⁸ O novinách Blesk. *Blesk* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://blesk.magaziny.cz/#celypopis>

¹¹⁹ Základní informace. *Blesk* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.cncenter.cz/clanek/1270/blesk>

¹²⁰ Deníky: Únor 2015. *ABC ČR* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2015&filterMonth=2&notVerified=1>

¹²¹ Čtenost deníků: Únor 2015. *Unie vydavatelů* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/deniky/fakta_cisla_denicich/ctenost_deniku/239-deniky_celostatni?did=2

¹²² BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, s. 109.

5.4 Analýza

Analýza objektivit vybraných českých deníků na případu vraždy Anny Janatkové má za cíl odpovědět na výzkumnou otázku: Informovala vybraná média o případu vraždy Anny Janatkové objektivním způsobem?

Objektivitu médií lze zkoumat podle různých kritérií. Vražda Anny Janatkové jako mediální téma je charakteristické především tím, že média se při popisu událostí soustředí nejvíce na možného pachatele Otakara Tomka. Ten zemřel na následky pokusu o sebevraždu.

Tomek nebyl za trestný čin vraždy odsouzen. Soudní pitva neprokázala Tomkovo DNA na těle oběti. Žalobkyně nakonec případ uzavřela a Otakara Tomka označila za možného pachatele, kterého usvědčuje řetězec nepřímých důkazů. O tomto verdiktu média referovala 30. dubna 2011. Tomek tak nikdy nebyl pravomocně odsouzen za vraždu, proto by při informování veřejnosti měla média uplatňovat zásadu presumpce nevinu stejně jako ostatní práva týkající se obviněného.

Analýza objektivit zpracovaná v této práci se zaměřuje na hlavního podezřelého v případě, tj. na Otakara Tomka. Objektivní způsob informování ze strany médií je posuzován především ve vztahu k právům a povinnostem podezřelého, dále pak k ochraně oběti a jejích rodinných příslušníků a v neposlední řadě je kladen důraz na pojetí veřejného zájmu, který daná média využívala. V této souvislosti ve výzkumu zjišťuji, zda princip veřejného zájmu média nezneužívala.

Po prostudování článků jsem stanovila dvě otázky věnující se způsobu, jakým daná média informovala o hlavním podezřelém.

1. Jakým způsobem média informovala veřejnost o Otakaru Tomkovi?
2. Jaký mediální obraz dané deníky vytvářely o osobě Otakara Tomka?

Vybrané deníky publikovaly o případu vraždy Anny Janatkové celkem 398 článků. Nejvíce na toto téma publikoval deník Blesk (129), dále Mladá fronta Dnes (115), Aha! (92) a Právo (62).

Zdroj: vlastní výzkum

Šlo o autorské články. Články přebrané z ČTK tvořily zanedbatelné množství (ze všech deníků to bylo celkem 15 článků). Nejvíce článků bylo publikováno v březnu 2011 (123 článků), dále v říjnu 2010 (117 článků), v listopadu 2010 (100) a nakonec nejméně vyšlo o případu v dubnu 2011 (58).

Výsledek není překvapivý. V říjnu bylo po Anně Janatkové vyhlášeno pátrání. Tento fakt si žádal větší mediální prostor a média tak téměř denně informovala o nových skutečnostech a průběhu pátrání. V březnu policisté našli mrtvé tělo Anny Janatkové, na kterém byly znatelné stopy po násilném činu. V tomto měsíci pak policie uvalila vazbu na jediného podezřelého v případě Otakara Tomka, který byl obviněn z vraždy, znásilnění a krádeže vloupáním.

Zdroj: vlastní výzkum

První část analýzy se soustředí na způsob informování o Otakaru Tomkovi. V této části si kladu otázku: Jakým způsobem média informovala veřejnost o Otakaru Tomkovi?

Zkoumám, zda nebyla dotčena práva podezřelého, mezi něž patří presumpce nevinny a právo na ochranu soukromého života, dále jakým způsobem média využívala práva na informace a zároveň zda nezneužívala princip veřejného zájmu a také jestli média o případu referovala v souladu s principy uvedenými v publikaci *Kriminalita, veřejnost a média*¹²³ a doporučeními Komise OSN uvedené v příručce pro novináře a oběti trestných činů¹²⁴, o nichž pojednává čtvrtá kapitola této práce.

Články jsem rozřadila do třech skupin, jež ukázaly případy, kdy média o činu neinformovala objektivním způsobem. Do první skupiny patří články, ve kterých se vyskytovala nepravdivá informace. Pokud média uveřejňují neověřené informace, ovlivňují tím názory a postoje příjemců, kteří nemají možnost pravdu zjistit. Spoléhají na médium jakožto zprostředkovatele, jenž má své zdroje ověřené.

¹²³ VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde Praha, 2009, 124 s. ISBN 978-80-7201-772-0.

¹²⁴ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, 80 s. ISBN 978-80-7312-052-8.

Také je třeba zmínit skutečnost, že není běžnou praxí, aby se média za své chyby omlouvala a uváděla skutečnosti na pravou míru, pokud není nikdo, kdo by je žaloval. U článků z této skupiny jsem shledala pochybení v následujících bodech (viz 4. kapitola), kdy novináři nedodržovali:

- princip podloženosti informace, ve kterém se uvádí: Justiční policejní orgány mají s dělovacím prostředkům poskytovat pouze informace ověřené nebo založené na rozumných předpokladech. Na posledně zmíněný případ mají být sdělovací prostředky upozorněny.
- Neuváděli podrobnosti o trestném činu přiměřeným, objektivním a vyváženým způsobem, který by se vyvaroval přehnané dramatizace.
- Zveřejňovali pověsti nebo narážky o oběti, pachateli nebo trestném činu, které nebyly spolehlivě ověřeny.
- Nepřístupovali k informování o všech případech se vztahem ke kriminalitě a viktimizaci způsobem, který není odpudivý, senzacechtivý nebo zasahující do života oběti a jejich rodin.

Do druhé skupiny článků jsem zařadila případy, kdy vybrané deníky označovaly podezřelého jako vraha, čímž jasně porušovaly zásadu presumpce nevin. I zde platí, že po tomto porušení nezaznamenala periodika žádnou sankci, protože je nikdo neobvinil z pochybení. Princip presumpce nevin říká, že má být respektována zásada presumpce nevin coby nedílná součást práva na spravedlivý proces. Názory a informace stran probíhajících trestních řízení mají být sdělovány nebo šířeny prostřednictvím sdělovacích prostředků tehdy, pokud to není na újmu presumpce nevin podezřelého či obviněného.

- Novináři neuváděli podrobnosti o trestném činu přiměřeným, objektivním a vyváženým způsobem, který by se vyvaroval přehnané dramatizace.
- Nepublikovali vyvážené stanovisko k trestnému činu, které reflektuje zájmy oběti i pachatele.

Třetí skupina článků zahrnovala výpovědi lidí z Tomkova okruhu (exmanželka, bratr Tomkovy družky, kolega apod.). Tato kategorie obsahovala články, které uváděly o podezřelém informace, které přímo nesouvisely s trestním řízením. Domnívám se, že zde byl porušen princip ochrany soukromého života v rámci probíhajícího trestního řízení, jehož náplní je podávání informací o osobách podezřelých, obviněných

nebo odsouzených, jakož i o ostatních stranách trestního řízení respektující jejich právo na ochranu soukromého života dle čl. 8 Úmluvy. Zvláštní ochrana má být nabídnuta osobám nezletilým nebo jiným zranitelným osobám, obětem, svědkům a rodinám osob podezřelých, obviněných nebo odsouzených. Zvýšená pozornost má být věnována škodlivým následkům, které by prozrazení informací umožňující jejich ztotožnění mohlo mít pro osoby výše uvedené.

- Autoři článku nevyvážili potřebu informovat veřejnost a právo oběti na soukromí.
- Zveřejňovali pověsti nebo narážky o oběti, pachateli nebo trestném činu, které nebyly spolehlivě ověřeny.
- Publikovali informace získané v osobním rozhovoru s oběťmi a jejich příbuznými, kteří byli v šoku nebo rozrušeni.
- Nepřístupovali k informování o všech případech se vztahem ke kriminalitě a viktimizaci způsobem, který není odpudivý, senzacechtivý nebo zasahující do života oběti a jejich rodin.

První skupina článků obsahovala nepravdivé informace z neověřených zdrojů, což vedlo k neobjektivnímu informování o případu. Periodika si spojovala události, které spolu neměly přímou souvislost, a vytvářela hypotézy, které nevycházely ze skutečných událostí.

Např. deník Blesk v článku s titulkem *Nejprve loupež v baru, potom únos Aničky?*¹²⁵ z listopadu 2010 informoval o přepadení v mosteckém podniku, kde pracovala družka Otakara Tomka. Blesk začal spekulovat o propojení činu s vraždou Anny Janatkové. Dva lupiči při přepadení nebyli maskovaní a podoba ani jednoho z nich neodpovídala Tomkovi, přesto deník uvedl, že je Tomek mohl poslat a že tuto verzi nevyklučují sami policisté. Takovou informaci ale přímo policie neuvadla. Blesk v článku dále uvádí: „*Podivný muž ale především zůstává jediným podezřelým v případě zmizení Aničky. Přiznal, že se ukájel nad školním batohem dívčiny, který údajně jen našel. Z jeho obvinění ovšem vyplývá, že ji nejspíš viděl.*“¹²⁶ Tomkovi přisuzuje přívlastek „podivný“, čímž odkazuje na nevyjasněnost celého případu i ve spojení s mosteckým přepadením.

¹²⁵ LACINOVÁ, Helena. Nejprve loupež v baru, potom únos Aničky?. *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 253, s. 6.

¹²⁶ Tamtéž.

Deník Aha! v den Tomkova zadržení, tj. 22. října 2010, předkládá čtenáři různé verze toho, proč byl Otakar Tomek zadržen. V článku s titulkem *Padlo obvinění! Kdo je ten muž?*¹²⁷ deník uvedl, že policie tají informace o zadrženém a podrobnosti řekne další den. To deníku nebrání v tom, aby spekuloval o možných deliktech, kterých se měl Tomek dopustit. V článku se pak vyskytuje otázka: „*Kdo je obviněným mužem, který se údajně přiznal až na detektoru lži?*“¹²⁸ Autoři článku pak pokračují: „*Podle některých informací už zná kriminál velmi dobře, měl si odsedět trest za vraždu.*“¹²⁹ Otakar Tomek se nikdy k činu nepřiznal, a to ani na detektoru lži, a v minulosti za žádný trestný čin vraždy nebyl odsouzen. Tyto nepravdy Aha! pak už zpětně neuvádí na pravou míru, neosvětluje je a ani se za ně neomlouvá.

Deník Blesk v článku z 18. března, tj. po nalezení těla Anny Janatkové, uveřejnil, že vrah dívku škrtil, zlomil obratle a sexuálně zneužil. Tak cituje policii a v tomto směru nemám výhrady k publikovaným informacím. Pak ale Blesk pokračuje dále a uvádí podrobnosti, které měl deníku sdělit „zdroj obeznámený s vyšetřováním“: „*Vrah Aničku škrtil tak, že jí zlomil dva krční obratle. Už to bylo pro dívku smrtelné. I přesto jí poté prorazil lebku kamenem... Pak ji údajně zabalil do igelitového pytle.*“¹³⁰ Nic z toho ale policie médiím nesdělila.

O proražení lebky kamenem se píše pouze v Blesku. Domnívám se, že zde deník využil právo na ochranu zdroje nesprávným způsobem. Je běžnou praxí, že média neuvádí jméno člověka, který jim poskytuje „informace navíc“, ale v tomto případě se čtenář dozví informaci nezakládající se na pravdě a deník je chráněný tím, že zdroj uvedl, i když jej přímo nejmenoval.

Stejně tak v článku ze stejného vydání Blesku, tentokrát od jiného autora, se vyskytuje neověřená informace o způsobu zavraždění Anny Janatkové: „*Jak Anička zemřela? Zdroj Blesku uvedl, že podle výsledků pitvy měla Anička zlomené dva krční obratle. To by nasvědčovalo tomu, že byla uškrcena, navíc pomocí velké síly. Pak jí vrah rozrazil kamenem lebku v oblasti pravého spánku.*“¹³¹

¹²⁷ Padlo obvinění! Kdo je ten muž?. *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 246, s. 2.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ KYCLTOVÁ, Kateřina. Aničku (†9) škrtil a znásilnil!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 2.

¹³¹ VESELÝ, Richard. 10 otázek a odpovědí o její smrti. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 2.

Mladá fronta Dnes ve svém článku s titulkem *Měl strach z nových důkazů?*¹³² čtenáře informuje o dopise na rozloučenou, který Otakar Tomek zanechal před svým pokusem o sebevraždu, na jejíž následky později zemřel v nemocnici. Autor v článku uvedl: „*Otakar T. na cele zanechal dopis, v němž obvinění z vraždy devítileté dívky odmítá.*“¹³³ Tuto informaci také považují za nepravdivou, protože v analyzovaných denících dopis nebyl uveřejněn a na příklad deník Aha! v této věci informoval, že redakce má Tomkův dopis na rozloučenou k dispozici, ale obviněný v něm napsal pouze vzkaz rodině a k činu se nevyjadřoval.¹³⁴

Nepřijde mi správné uvádět, že Tomek v dopise obvinění odmítá, pokud se o případu nezmiňuje. Na druhou stranu ani tato informace publikovaná deníkem Aha!, nemusí být pravdivá. Nicméně dopis na rozloučenou patří mezi důkazy, které by měla prošetřovat policie a ostatní orgány činné v trestním řízení a média by o nich neměla spekulovat.

Do druhé skupiny patřily články, které porušovaly zásadu presumpce nevinu tím, že podezřelého označovaly za vraha. Po nálezu těla Anny Janatkové a obvinění Otakara Tomka z vraždy, znásilnění a krádeží deník Aha! publikoval sérii takových článků. Texty mají jedno společné – v titulku je vždy Tomek vykreslen jako pachatel, ale dále v textu je popisován jako podezřelý nebo obviněný. Myslím si, že přes uvedení skutečnosti, že Tomek nebyl pravomocně odsouzen, nelze ani v titulku psát, že je vrahem. V jednom případě se takové označení vyskytuje i v článku, kde se píše: „*Deníku Aha! se podařilo získat šokující svědectví muže, který se velmi dobře zná s Otakarem Tomkem (41), brutálním vrahem malé Aničky Janatkové (†9).*“¹³⁵

Článek z 24. března 2011 má titulek: „*Zabil Aničku, ale... Už nikdy nepromluví!*“¹³⁶, ve kterém autor uvádí: „*Proč byla Anička Janatková (*9) zavražděna a znásilněna, se už nikdy nedozvíme. Do objasnění brutálního činu zasáhl osud.*

¹³² VIKTORA, Antonín; SYROVÁTKA Tomáš. Měl strach z nových důkazů?. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 68, s. 6.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Mějte se tu dobře!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 71, s. 2.

¹³⁵ Bratr jeho družky promluvil: Trápil i vlastní dcerku A pořád jí nadával!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 66, s. 2.

¹³⁶ Zabil Aničku, ale... Už nikdy nepromluví!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 70, s. 3.

*Zloděj a údajný násilník a vrah Otakar Tomek (*41) včera po osmé hodině ranní v Ústřední vojenské nemocnici v Praze zemřel...*¹³⁷

Další den noviny otiskly článek s titulkem: „*Tohle nakradl vrah Aničky!*“¹³⁸. Dále v textu se ale o Tomkovi píše jako o podezřelém z vraždy a znásilnění Anny Janatkové. O den později vyšel článek opět o odcizených věcech s titulkem: „*Věci ukradené vrahem Aničky (†9) jsou naše!*“¹³⁹, ve kterém Tomek vystupuje již jen jako podezřelý. Poslední dubnový den roku 2011, kdy dozorová státní zástupkyně Jana Hercegová případ uzavřela, přišel deník s titulkem: „*Skutečně zabil malou Aničku (+9)*“¹⁴⁰. V tomto případě je diskutabilní, zda titulek považovat za neobjektivní či nikoliv, protože Hercegová Tomka označila jako pachatele, jehož usvědčil řetězec nepřímých důkazů.

Stejnou informaci publikoval i deník Blesk v článku s titulkem *Aničku (†9) zavraždil Ota T.!*, na jehož začátku noviny informují, že neexistuje jediný přímý důkaz, ale případ je uzavřen, protože „*Aničku Janatkovou (†9) s největší pravděpodobností znásilnil a zavraždil jediný obviněný v případě Otakar T.*“¹⁴¹ Autorka pak článek uzavírá slovy: „*Případ se uzavírá, spousta otazníků ale dál zůstává... Přímý důkaz prostě chybí.*“¹⁴² Poněkud jiná situace nastává u článku s titulkem *Policie: To ON ji znásilnil a pak zabil!*¹⁴³, ve kterém autor odkazuje na policii.

Deník Blesk v článku z 23. března 2011 pasuje Tomkovu druhou dceru, kterou měl podezřelý s družkou Naděždou, do role oběti. Blesk zde předpokládá, že Tomek je vrahem Anny Janatkové, následkem čehož se může stát jeho dcera obětí šikany. Noviny citují lékařku Džamilu Stehlíkovou: „*Tím, že otec dítěte spáchal něco strašlivého, nepřestává být její otec. Zvláště když ho má ráda. Někdo z rodiny, nejlépe matka, by jí měl přiměřeně věku sdělit, že otce delší dobu neuvidí, protože udělal něco ošklivého.*“¹⁴⁴ Z celého textu pak jasně vyplývá, že jeho autorka vůbec nepracuje s verzí, že by Otakar Tomek nebyl vrahem Anny Janatkové.

¹³⁷ Zabil Aničku, ale... Už nikdy nepromluví!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 70, s. 3.

¹³⁸ Tohle nakradl vrah Aničky!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 71, s. 2.

¹³⁹ „Věci ukradené vrahem Aničky (†9) jsou naše!“. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 72, s. 6.

¹⁴⁰ Skutečně zabil malou Aničku (+9). *Aha!*, duben 2011, roč. 6, č. 101, s. 7.

¹⁴¹ PUKAČOVÁ, Veronika. Aničku (†9) zavraždil Ota T.!. *Blesk*, duben 2011, roč. 20, č. 101, s. 5.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Policie: To ON ji znásilnil a pak zabil!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 65, s. 2.

¹⁴⁴ LACINOVÁ, Helena. Druhá oběť Oty T.: Vlastní dcera (9). *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 69, s. 4.

Deník také radí přímo Naděždě, aby dceru o situaci informovala, jinak se může špatně vyrovnávat s šikanou ze strany vrstevníků. Jak se v článku píše: „*Případ Aničky (†9) má ještě jednu nevinnou oběť. Vlastní dceru (9) Oty T. (41). Ta vyrůstá u matky Nadi V. (39) v Mostě. Blesk od jejich známých ví, že oba zvolili taktiku dceři nic neřící. A to je podle psychologů špatně.*“¹⁴⁵

V denících se vyskytovaly i případy, kdy informace o usvědčení Tomka jako pachatele byla sdělena objektivním způsobem. Mladá fronta Dnes na příklad publikovala článek s titulkem *Aničku zavraždil Tomek. Žalobkyně případ uzavřela*¹⁴⁶, ve kterém odkazuje na rozhodnutí státní zástupkyně. Ještě objektivnější je pak titlek z deníku Právo: *Žalobkyně: Tomka usvědčuje řetězec nepřímých důkazů, vraždil on*¹⁴⁷. Zde je jasné, že jde o citaci. Navíc v samotném článku se uvádí, že Tomek je s vysokou mírou pravděpodobnosti pachatelem, ale přímý důkaz o jeho vině chybí.

Třetí skupina článků zahrnovala především výpovědi lidí z okolí Otakara Tomka. Tyto osoby do médií uváděly informace o Tomkově vztahu s dcerou, o jeho mládí, povaze nebo práci. Deník Aha! např. publikoval rozhovor s bratrem Tomkovy družky Naděždy. V něm se František Vích rozpovídal o soukromí obviněného. Uvedl, že mu kolegové ze stavby vyčítají, že „*k nim tu lidskou bestii přivedl, a Tomek pak s nimi pracoval*“¹⁴⁸. Dále autor článku pokračuje tvrzením, že „*zdanlivě stále chladný a kontrolující se Tomek totiž umí pořádně vybuchnout. Když ho jeho družka vyhodila z bytu, vzteky prokopl dveře. A nemazal se prý ani s vlastní dcerou...*“¹⁴⁹ Poslední tvrzení dokládá vyjádřením Františka V.: „*Moc se o malou nestaral. Spíš jí pořád nadával a zlobil se na ni. Pořád se mu na ní něco nelíbilo. To já ji třeba vodil do školy. Jeho se bála, to mi řekla. Trápilo ji, jak ji týrá...*“¹⁵⁰ Dále pak na dotaz redaktora, zda dceru Tomek nějak obtěžoval, uvedl: „*To rozhodně ne. To by totiž Naďa nedovolila. Je to skvělá máma.*“¹⁵¹

¹⁴⁵ LACINOVÁ, Helena. Druhá oběť Oty T.: Vlastní dcera (9). *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 69, s. 4.

¹⁴⁶ KARÁSKOVÁ, Ivana. Aničku zavraždil Tomek. Žalobkyně případ uzavřela. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 101, s. 8.

¹⁴⁷ KOUKAL, Josef. Žalobkyně: Tomka usvědčuje řetězec nepřímých důkazů, vraždil on. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 101, s. 1.

¹⁴⁸ Bratr jeho družky promluvil: Trápil i vlastní dcerku A pořád jí nadával!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 66, s. 2.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

Z výpovědi bratra Tomkovy družky je tak jasné, že má k podezřelému negativní vztah, vyzdvihuje v ní Tomkovu výbušnou povahu i kritičnost ve vztahu k dceři a navíc skutečnost, že Tomek dceru neobtěžoval, dává do souvislosti s dobrou povahou jeho sestry. Dá se říct, že František Vích nepřímo uvedl, že Tomek by byl schopný dceru obtěžovat, kdyby jeho sestra nebyla dobrou matkou.

Bratra Naděždy citoval i deník Blesk. František Vích pro noviny uvedl, že mu Tomek vyhrožoval, když ztratil nervy. „*Že mě sešlape a taky zakope. Přesně tahle slova použil,*“ řekl deníku Vích, kterému tato slova měl Tomek vzkázat po své družce.¹⁵² Také se vyjádřil o osobě podezřelého: „*Ztrácel nervy, když se napil. To byl hnusný,*“ řekl.¹⁵³ Vích, který je bezdomovcem a příležitostně si přivydělává na stavbě, sehnal stejnou práci i Tomkovi. Podle svých slov to udělal z lítosti k sestře: „*Nedával jí žádné peníze, ani na holku. Několikrát za ním byla na stavbě, ještě když jsem tam dělal taky, a to se dohadovali o penězích,*“ popsal situaci deníku.¹⁵⁴

Další osobou, která se pro noviny vyjádřila o Otakaru Tomkovi, byla jeho dcera z prvního manželství. Blesk v říjnu 2010 publikoval článek s titulkem *Nezáleží mi na tom, aby jeho jméno bylo očištěno!*, ve kterém uvedl, že se dvacetiletá dívka měla svého otce zastat na internetu. Na negativní reakce napsala: „*Myslíte na to, že to toho člověka pošpiní na celý život? I jeho rodinu?*“¹⁵⁵ Redakci Blesku později jen sdělila: „*Nezáleží mi na tom, aby jeho jméno bylo očištěno!*“¹⁵⁶ Toto vyjádření použil deník i v titulku a celý článek postavil na tom, že Tomkova dcera nemá žádný zájem o očištění Tomkova jména. Z článku tak může vyznívat, že Tomek nebyl dobrým člověkem a jeho nejbližší se proto mohou domnívat, že vrahem je on.

Opačný názor měla ale její matka, která Mladé frontě Dnes poskytla rozhovor, ve kterém se zdráhá uvěřit, že by Tomek byl pachatelem trestného činu vraždy. Exmanželka novinám řekla mnoho podrobností o Tomkově mládí, výchově dcery a jeho povaze. Vybírám zde některé pasáže, na kterých je vidět, jak deník publikuje informace, které nejsou ve veřejném zájmu ani nepřispívají k lepšímu pochopení případu. Domnívám se, že zde také bylo porušeno právo na ochranu soukromého života.

¹⁵² LACINOVÁ, Helena a Ondřej ČERMÁK. Sešlapu tě a taky zakopu!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 3.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ KYCLTOVÁ, Kateřina. Nezáleží mi na tom, aby jeho jméno bylo očištěno!. *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 251, s. 7.

¹⁵⁶ Tamtéž.

„Ota byl bohém a měl rád život. Sám by si na něj nesáhl. Uvidíte, že ten pravý lump teď běhá někde po svobodě a přijde se na něj, až ublíží někomu dalšímu,“ řekla.¹⁵⁷

„Vedl bohémský život. Třeba nasedl do vlaku a jel ke své tetě k Máchovu jezeru, druhý den byl už zase úplně jinde. Před deseti patnácti lety jsem na něj taky měla děsný vztek. Zlodějíček, to ano, ale není vrah.“¹⁵⁸

„Byl to líbivej typ a ženské na něj letěly. Nebyl to můj první chlap, ale já se do něj zbláznila. Uměl tak zajímavě mluvit, jezdili jsme na výlety nebo na chatu. Všechno mi ukázal, procourali jsme spolu celou Prahu. Nestyděl se vozit ani kočárek.“¹⁵⁹

„Když bylo holce tak kolem deseti let, psal jí z vězení krásný dopisy. Z Borů a Valdic, kde seděl za krádeže. Pár let spolu byli v tomhle písemném kontaktu. Když se z basy vrátil, nestýkali se, ale věděli o sobě. Poslední rok, kdy měl v baráku nahoře ten svůj kamrlík, jsme se všichni potkávali na schodech. Pozdravili jsme se, věděla, že je to táta.“ Celý rozhovor je zakončený tvrzením, že „ani dcera prý nevěří, že by byl s to zavraždit dítě“. Deník dodává, že se proti policejní verzi ohrazovala na Facebooku.¹⁶⁰

Mladá fronta Dnes 17. března vydala 2 články, ve kterých čtenáře informovala o tom, jak si pro Otakara Tomka přišla policie. Tomek byl v té době v hospodě. Jeden z jeho spolupracovníků ze stavby o něm řekl: „Když ho odváděli, nezapomněl si říct o tři stovky za dnešní práci. To mě fakt s..e!“¹⁶¹ Deník Tomkova kolegu popsal jako „zaprášeného pětáctýřicátníka popíjejícího pivo v putyce Luna téměř v centru Mostu“¹⁶². Dále noviny uvádí, jak Otakar Tomek žil poklidným životem v období mezi prvním a druhým zadržením (říjen 2010 a březen 2011 – pozn. aut.), přičemž autoři článků kladou velký důraz na skutečnost, že byl Tomek v klidu.

¹⁵⁷ KARÁSKOVÁ, Ivana. Případ Anička: exmanželka obviněného promluvila. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 83.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ ČERNÝ, Ondřej. „Zná ho tu každý. Ale pravdu o Aničce ví jen on“. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 64, s. 1.

¹⁶² Tamtéž.

Citují např. důchodkyni, kterou oslovili: „*Včera jsme seděly na lavičce a viděla jsem je, jak jdou (Tomek a jeho přítelkyně – pozn. aut.) domů. Asi tu bydlel.*“¹⁶³

Redaktoři se ptají dalších místních lidí, zda neznají Otakara Tomka a v článku pak ještě uvádějí: „*Jasně, Otu známe. Kdo by ho tu neznal. Bývá tady,“ potvrdil to, že se podezřelý recidivista ani nesnažil skrývat, další z obyvatel velkého mosteckého věžáku.*“¹⁶⁴

Tomek podle deníku nezaznamenal žádnou známku nervozity, když do mostecké hospody přijeli policisté a odváděli ho k výslechu, ani nějakou dobu předtím, kdy ještě s ostatními pil pivo a sledoval zprávy, ve kterých se o něm mluvilo. Jak píše deník: „*Pohodlně se usadil ke svým kolegům ze stavby, objednal si pivo a s chutí se pořádně napil.*“¹⁶⁵ Po začátku zpráv o nálezů těla „*se znovu klidně napil.* Jeho kolega ze stavby deníku poznamenal: „*Vůbec na to nereagoval. Byl v klidu.*“¹⁶⁶

Redaktorům deníku výpovědi místních nestačily, a tak se šly zeptat přímo na Tomkovu adresu. Nikdo však na ně nereagoval. V článku pak uvedli: „*S médií Otakar T. od začátku nekomunikuje. Mluvit odmítá i jeho družka Naděžda, se kterou má osmiletou dceru a která až donedávna provozovala v Mostě kavárnu. Než zkrachovala. Nahlas vzpomínat na Otakara T. odmítá i jeho první žena, která bydlí s jejich dospělou dcerou na sídlišti v pražských Ďáblicích – jen pár vchodů od toho, skrz který chodil Otakar T. do svého doupěte ve výtahové strojovně.*“¹⁶⁷ Novináři zde porušují právo na ochranu soukromého života nejen Otakara Tomka, ale i jeho blízkých.

Ve vybraných denících mě zaujalo ještě jedno téma, které jsem nezařadila do zmíněných třech skupin článků. Deník Právo 21. dubna 2011 zveřejnil záznam z výslechu Otakara Tomka¹⁶⁸. Z přepisu výslechu se např. dozvídáme, že Tomek si v osudné dopoledne obhlížel domy, které měl v plánu vykrást a také to, že si u stromu pouštěl pornografické nahrávky a onanoval. Tato informace je z celého záznamu

¹⁶³ ČERNÝ, Ondřej. „Zná ho tu každý. Ale pravdu o Aničce ví jen on“. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 64, s. 1.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ ČERNÝ, Ondřej; SYROVÁTKA, Tomáš. Podezřelého zatkli u piva. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 64, s. 2.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ VACULÍK, Radim. „U stromu jsem si pouštěl na mobilu porno nahrávky...“. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 94, s. 1.

nejkontroverznější, tudíž ji Právo zařadilo i do titulku: „*U stromu jsem si pouštěl na mobilu porno nahrávky...*“

Záznam poté zveřejnil i deník Aha!¹⁶⁹. Zajímavé je, že Právo druhý den po zveřejnění publikovalo článek s titulkem *Policie hledá zdroj úniku videa z výslechu*¹⁷⁰. Na stejnou informaci se ptá i periodikum Blesk¹⁷¹ a Mladá fronta Dnes¹⁷². Přitom jsou to sami novináři, kdo v tento okamžik pochybili a důkazní materiál, který měl sloužit pouze pro účely trestního řízení, zveřejnili. Příklad mi paradoxní, že Právo ve svém článku píše, že policie začala vyšetřovat, odkud nahrávka unikla, přičemž redakce po jejím získání upřednostnila senzacechtivý přístup a materiál čtenářům zprostředkovala. Právo o celém případě psalo objektivním způsobem, citovalo zdroje, přinášelo ověřené informace a v kontextu svých článků neporušovalo princip presumpce nevinny, aby poté, co případ šel ke konci, zveřejnilo výsledek podezřelého. Jako důvod pro zveřejnění materiálu redakce deníku uvedla: „*Vedení redakce Práva a serveru Novinek.cz je přesvědčeno, že publikace záznamu části výslechu Otakara Tomka je ve veřejném zájmu. Jde o prvotní a nezkrácenou informaci, která může přispět k lepšímu pochopení okolností této tragické kauzy.*“¹⁷³

Druhá výzkumná otázka se věnovala mediálnímu obrazu Otakara Tomka, hlavního podezřelého, který vytvořily vybrané deníky. V té se ukázalo, do jaké míry daná média informovala o Tomkovi podle jeho role v trestním řízení (podezřelý, obviněný apod.) a naopak v kolika případech mu přiřkla další charakteristiky, které se na tuto roli nevázaly.

Z celkového počtu 398 článků informujících o případě média přiřkla Tomkovi charakteristiku nesouvisející s jeho pozicí v trestním řízení v 119 člancích. Neměli bychom proto podceňovat sílu médií, jakou využívají při popisu osoby, a tím tak formují názor veřejnosti na ni, přičemž realita může být někdy velmi vzdálená od mediálního obrazu.

Vytvořila jsem sedm typologií Tomkova mediálního obrazu, které se nejčastěji v člancích objevovaly.

¹⁶⁹ Slova Otakara Tomka († 41): Vyvrcholil jsem do trávy. *Aha!*, duben 2011, roč. 6, č. 95, s. 4.

¹⁷⁰ Policie hledá zdroj úniku videa z výslechu. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 95, s. 1.

¹⁷¹ PUKAČOVÁ, Veronika. Unikl výslech Oty T. *Blesk*, duben 2011, roč. 20, č. 95, s. 4.

¹⁷² Odkud unikla nahrávka z výslechu Otakara T.?. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 95, s. 4.

¹⁷³ Policie hledá zdroj úniku videa z výslechu. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 95, s. 1.

Tomek jako zloděj

Nejvíce deníky zdůrazňovaly skutečnost, že se Otakar Tomek živil krádežemi, za které byl několikrát poslán do vězení.

Mladá fronta Dnes např. v článku s titulkem *V Mostě žije s rodinou, v Praze je bezdomovec* píše: „Práce“ v jeho pojetí znamenala, že si občas náhodně našel brigádu. Ale většinou se živil krádežemi v bytech a chatkách – jednou z jeho lokalit byla pravděpodobně i zahrádkářská kolonie v Troji. K tomu, že kradl, se muž bez skrupulí přiznal i vyšetřovatelům při výslechu ve středu v noci.“¹⁷⁴

Deník Blesk 12. listopadu 2010 uveřejnil článek, ve kterém informuje o Tomkově nelegální činnosti: „Policisté pátrají v oblasti, kde podle dostupných informací Ota T. (41) schovával kradené věci. Ota je zatím jediným, koho policie z nějaké účasti na zmizení Aničky podezřívá.“¹⁷⁵

Ve svém článku z 25. března 2011 deník Aha! publikoval informace o nakradených věcech: „Tohle je zlodějská »sbírka« Otakara Tomka (†41) podezřelého z vraždy a znásilnění Aničky Janatkové (†9).“¹⁷⁶

V článku s titulkem *Aničku policisté nenašli ani o víkendu, podezřelý zmizel* Právo popsalo čtenářům Tomkův způsob obživy: „Doma v Mostě podle médií tvrdil, že přes týden odjíždí do metropole za prací, ve skutečnosti se ale živil krádežemi v bytech a v chatkách, mimo jiné i v kolonii, kterou v současné době policisté prohledávají.“¹⁷⁷

Tomek jako recidivista

Druhá nejčastější charakteristika podezřelého odkazovala na jeho opakovanou trestnou činnost.

¹⁷⁴ STRNADOVÁ, Tereza. V Mostě žije s rodinou, v Praze je bezdomovec. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 3.

¹⁷⁵ PUKAČOVÁ, Veronika. Telefony zvoní, hledá se dál... *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 263, s. 7.

¹⁷⁶ Tohle nakradl vrah Aničky! *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 71, s. 2.

¹⁷⁷ TRONÍČEK, Jakub. Aničku policisté nenašli ani o víkendu, podezřelý zmizel. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 248, s. 7.

Deník Aha! ve svém článku z 23. 10. 2010 uveřejnil, že „*ve čtvrtek policie obvinila podezřelého recidivistu (41) z Mostu z trestného činu zbavení osobní svobody. V minulosti byl osmkrát trestán, z toho byl čtyřikrát odsouzen k odnětí svobody.*“¹⁷⁸

Periodikum Blesk o Tomkově opakované trestné činnosti píše např. v článku z 26. 10. 2010: „*Muž (41) obviněný v případě Anička je protřelý kriminálník a většinu života prožil ve vězení. Před soudem stanul poprvé už před 21 lety! Od té doby byl souzen ještě sedmkrát. Ne vždy šel ale za mříže, někdy vyvázl jen s podmínkou.*“¹⁷⁹

Mladá fronta Dnes informovala o Tomkově způsobu živobytí v článku z 23. 10. 2010: „*Recidivistovi, který byl v minulosti trestaný zejména za krádeže a majetkovou trestnou činnost, hrozí za trestný čin zbavení osobní svobody dva až osm let vězení.*“¹⁸⁰

Právo na stejnou skutečnost poukazovalo v článku z 23. 10. 2010: „*Pražská policie obvinila zadrženého jednačtyřicetiletého recidivistu z Prahy. Zadržený byl podle něj v minulosti již osmkrát trestán, ve čtyřech případech skončil ve vězení. Jednalo se o majetkové trestné činy krádeže, zpronevěru, porušování domovní svobody nebo zanedbání povinné péče.*“¹⁸¹

Tomek jako lhář

Média při popisu osoby Otakara Tomka jen zřídka vynechávala fakt, že jeho výpověď zaznamenaná na detektoru lži ukazovala nesrovnalosti a do případu tak vnášela světlo podezření až jistého usvědčení pachatele.

Mladá fronta Dnes ve svém článku 10. 11. 2011 uvedla: „*Osmkrát odsouzený muž neprošel detektorem lži, mnohokrát změnil výpověď. I proto byli kriminalisté přesvědčeni, že dopadli toho pravého pachatele.*“¹⁸²

¹⁷⁸ Ukájel se tam! Jenže... *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 247, s. 2.

¹⁷⁹ Obviněný muž (41) moc nedělal, většinou seděl. *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 249, s. 7.

¹⁸⁰ STRNADOVÁ, Tereza; MALINDA, Jan. Anička: obviněný zmizel, policie zuří. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 1.

¹⁸¹ TRONÍČEK, Jakub. Soud propustil podezřelého v kauze Anička. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 247, s. 1.

¹⁸² STRNADOVÁ, Tereza; KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Rodiče Aničky nabídli 3,5 milionu za informace. *Mladá fronta Dnes*, listopad 2010, roč. 21, č. 261, s. 1.

Deník Právo v článku s titulkem *Soud propustil podezřelého v kauze Anička* ukázal nesrovnalosti v Tomkově výpovědi velmi podrobně: „*Krátce po zadržení prý např. přiznal, že minulou středu na inkriminovaném místě byl, ale odešel ještě dopoledne. Později naopak uváděl, že se pohyboval v Praze 6, což ale vyvrátily záznamy z městského kamerového systému a další vyšetřování. Nakonec souhlasil s výsledkem na detektoru lži a právě ten ukázal, že o zmizení Aničky ví víc, než je ochoten přiznat. Při další výpovědi už přiznal, že byl na místě i v dobu, kdy dívka zmizela, a že tam jedl svačinu a ukájel se nad erotickým obsahem ve svém mobilu. Zároveň odmítl, že by přišel do styku s jejím batohem. Právě po tomto výsledku, který proběhl ve čtvrtek večer, se policisté podle Mareše rozhodli muže na základě nepřímých důkazů obvinít. Teprve pak se přiznal, že Aniččin batoh skutečně držel v ruce.*“¹⁸³

Aha! o lživé výpovědi píše např. 18. března 2011 v článku s titulkem *Policie: To ON ji znásilnil a pak zabil*: „*Když totiž podstoupil vyšetření krátce po zmizení Aničky, přístroj dokázal, že lže, když tvrdil, že dívku nesledoval.*“¹⁸⁴

Jak uvedl deník Blesk ve svém článku z 22. října 2010: „*Dopoledne byl podezřelý na detektoru lži. A skoro ve všem lhal! Navíc podle informací Blesku už dopoledne podstoupil test na detektoru lži. Na otázky, které se Aničky týkají, vůbec neodpovídal pravdivě!*“¹⁸⁵

Tomek jako bezdomovec

Deníky v člancích také zmiňovaly skutečnost, že Otakar Tomek při svém pobytu v Praze neměl domov.

V článku s titulkem *Policisté poprvé přiznali: Byl to únos, nebo vražda!* z 26. 10. 2010 deník Aha! nazývá Tomka bezdomovcem: „*Bezdomovec původem z Mostu připustil, že měl její věci v ruce.*“¹⁸⁶

¹⁸³ TRONÍČEK, Jakub. Soud propustil podezřelého v kauze Anička. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 247, s. 1.

¹⁸⁴ *Policie: To ON ji znásilnil a pak zabil!*. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 65, s. 2.

¹⁸⁵ PUKAČOVÁ, Veronika; PRACHAŘ, František. Další hodiny zoufalého hledání Aničky (9). *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 246, s. 2.

¹⁸⁶ *Policisté poprvé přiznali: Byl to únos, nebo vražda!*. *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 249, s. 3.

Deník Blesk v článku z 24. 11. 2010 informuje o Tomkově dvojím životu: „*A Otakar T. (41) se zatím ukrývá v Mostě. Zatímco v Praze žil jako bezdomovec, na severu Čech má rodinu a chodí v elegantním obleku.*“¹⁸⁷

Mladá fronta Dnes 25. 10. 2010 vyzdvihuje skutečnost, že Tomkova druhá identita byla pro okolí neznámá: „*V pondělí vždy odjíždí do Prahy údajně za prací. Místo toho v hlavním městě přebývá jako bezdomovec a živí se vykrádáním chat.*“¹⁸⁸

Právo popisovalo dvojí život podezřelého např. v článku z 25. října 2010: „*Jednačtyřicetiletý obviněný žil přitom až dosud dvojí život, v severočeském Mostě pobýval s družkou a jejich společnou osmiletou dcerkou, přes týden se ale potloukal v Praze jako bezdomovec a přespával ve strojovně výtahu jednoho z paneláků nedaleko zahrádkářské kolonie, kde se dívka ztratila.*“¹⁸⁹

Tomek jako psychopat

Zobrazení Tomka jako psychopata stejně jako označení sexuálního devianta se v denících příliš nevyskytovalo v porovnání s ostatními charakteristikami.

Deník Aha! narážel na Tomkovy možné psychopatické rysy např. v článku z 22. března 2011: „*Podle psychologů jde o nadprůměrně inteligentního muže, jeho osobnost ale nese psychopatické rysy.*“¹⁹⁰

Mladá fronta Dnes také odkazovala na názor psychologů, když v článku s titulkem *Měl strach z nových důkazů?* uvedla: „*Psychologové popisovali Otakara T. jako chladnokrevného, emocionálně velmi tvrdého, až bezcitného člověka s psychopatickými sklony.*“¹⁹¹

¹⁸⁷ Toho zatkli!. *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 272, s. 1.

¹⁸⁸ Pátrání po ztracené Aničce: rokle, studny i byt v Mostě. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 248, s. 6.

¹⁸⁹ TRONÍČEK, Jakub. Aničku policisté nenašli ani o víkendu, podezřelý zmizel. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 248, s. 7.

¹⁹⁰ 5 důvodů. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 68, s. 3.

¹⁹¹ VIKTORA, Antonín; SYROVÁTKA, Tomáš. Měl strach z nových důkazů?. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 68, s. 6.

A naposled Právo cituje ve svém článku na titulní straně psychologa Slavomila Hubálka: „*Myslím, že to bylo neplánované, že šlo o selhání psychopatické osobnosti a primárním motivem byla krádež klíčů od domu Janatkových.*“¹⁹²

Tomek jako sexuální deviant

Otakar Tomek byl médií zobrazován jako sexuální deviant zřídka ve srovnání s ostatními profily.

Deník Aha! např. cituje psycholožku Janinu Krockovou, která v článku z 18. března 2011 na otázku *Jaký by mohl mít motiv muž, který se až do 41 let neprojevil jako deviant?* odpovídá: „*Lidé s vysokým IQ dokážou tyto sklony skrývat. Mohla ho vzrušit např. dcera a on to vědomě přesměroval na jinou přibližně stejně starou dívku. Čin mohl delší dobu připravovat, včetně hrobu.*“¹⁹³

Bulvární periodikum Blesk v článku s titulkem *Další hodiny zoufalého hledání Aničky (9)*¹⁹⁴ uvádí, že byl Otakar Tomek souzen za krádeže a jeden sexuální zločin. Nikde jinde se ale tato informace neobjevuje, proto pochybuji o její pravdivosti. Navíc ji Blesk zveřejnil 22. října 2010, tedy v den Tomkova prvního zadržení, kdy se o jeho osobě mnoho věcí nevědělo.

Mladá fronta Dnes den po zadržení možného pachatele informuje o nesrovnalosti v Tomkově výpovědi a zároveň poukazuje na spáchání sexuálně motivovaného trestného činu: „*K násilnému činu se nepřiznal. Neprošel však detektorem lži. Vyšetřovatele navíc zaujal důležitý moment při výslechu, kdy se podezřelý sám nachytl – když mu policisté oznámili, že se jeho DNA shoduje s nálezem na místě, začal spontánně vykládat o tom, že masturboval nad pornografickým materiálem, který měl v mobilu. Jenže policisté mu neřekli, jaký genetický materiál konkrétně mají, zda pot, vlasy, sliny nebo sperma. Obava ze sexuálně motivovaného zločinu zesílila. Muž si totiž mohl dělat alibi, když si myslel, že na místě našli*

¹⁹² KOUKAL, Josef. Žalobkyně: Tomka usvědčuje řetězec nepřímých důkazů, vraždil on. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 101, s. 1.

¹⁹³ Psycholožka Janina Krocková: Pachatel vraždu mohl plánovat. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 65, s. 2.

¹⁹⁴ PUKAČOVÁ, Veronika; PRACHAŘ, František. Další hodiny zoufalého hledání Aničky (9). *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 246, s. 2.

*jeho sperma.*¹⁹⁵

Tomek jako vrah

Tomuto tématu se věnovala první část analýzy, zde proto opět uvádím jen vybrané články, jako tomu bylo u předchozích charakteristik. S označením Tomka jako vraha se setkáváme především v titulcích článků, v jejich obsahu je ale Tomek popsán pouze jako podezřelý z vraždy. V tomto případě tak není jednoznačné, zda deníky považují Otakara T. za vraha či nikoliv. Domnívám se, že jak již vyplynulo v předchozí části výzkumu, nelze psát, že je Otakar Tomek vrah v titulku, přestože je to později vysvětleno v článku.

Deník Aha! se v článku s titulkem *Vrah Aničky (+41) mohl žít z 18. dubna 2011* vyjadřuje o podezřelém jako o vrahovi, když píše: „*Vrah malé Aničky (+9) Otakar Tomek (+41), který se pokusil v pražské pankrácké věznici oběsit a následkům podlehl v nemocnici, mohl žít!*“¹⁹⁶

Ostatní média jsou svým přístupem opatrnější a v případě Tomkova označení za vraha odkazují na zdroj, kterým je u článku deníku Blesk policie: „*Policie: Ten muž ji škrtil! Ten muž ji znásilnil! Ten muž ji zavraždil! Jeho oči viděly Aničku (†9) umírat...*“¹⁹⁷

Mladá fronta Dnes odkazuje na rozhodnutí žalobkyně, která případ uzavřela, protože pachatele usvědčil řetězec nepřímých důkazů. V článku s titulkem *Aničku zavraždil Tomek. Žalobkyně případ uzavřela* píše: „*Devítiletou Aničku zavraždil loni 13. října recidivista Otakar Tomek, její tělo pak v pražské Troji zahrabal do země.*“¹⁹⁸

Deník Právo pak pouze v jednom článku cituje matku zavražděné, která je přesvědčená, že je Otakar Tomek vrahem její dcery: „*Ale já si myslím, že tak na devadesát devět procent všichni víme, že to byl on. Myslím si, že se to ví už delší dobu, podle těch informací.*“¹⁹⁹

¹⁹⁵ STRNADOVÁ, Tereza; MALINDA, Jan. Anička: obviněný zmizel, policie zuří. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 6.

¹⁹⁶ 5 důvodů. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 68, s. 3.

¹⁹⁷ Tyhle oči viděly Aničku umírat!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 1.

¹⁹⁸ KARÁSKOVÁ, Ivana. Aničku zavraždil Tomek. Žalobkyně případ uzavřela. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 101, s. 8.

¹⁹⁹ Víme téměř jistě, že to byl on. *Právo*, březen 2011, roč. 21, č. 69, s. 3.

Závěr

Práce se věnovala tématu vraždy v českých médiích s důrazem na jejich objektivitu. Ve výzkumné části jsem čtyři české deníky (Aha!, Blesk, Mladá fronta Dnes, Právo) podrobila analýze objektivitu, přičemž mě zajímalo, zda vybraná média informovala o případu vraždy Anny Janatkové objektivním způsobem.

Analýza objektivitu provedená v této práci se zaměřuje na hlavního podezřelého v případě, tj. na Otakara Tomka. Ten nikdy nebyl za trestný čin vraždy Anny Janatkové odsouzen. Zemřel na následky svého pokusu o sebevraždu. Soudní pitva neprokázala Tomkovo DNA na těle oběti. Žalobkyně nakonec případ uzavřela a Otakara Tomka označila za pachatele, kterého usvědčuje řetězec nepřímých důkazů. Objektivní způsob informování ze strany médií je posuzován především ve vztahu k právům a povinnostem podezřelého, dále pak k ochraně oběti a jejích rodinných příslušníků a v neposlední řadě je kladen důraz na pojetí veřejného zájmu, který daná média využívala.

Kvalitativní analýzu textů, kterou jsem jako výzkumnou metodu v práci použila, jsem rozdělila na dvě části. První část se věnuje způsobu informování veřejnosti o Otakaru Tomkovi ze strany médií. Druhá část definuje mediální obraz Otakara Tomka, který média vytvářela.

První část analýzy ukázala neobjektivní způsob informování o případě v několika bodech. Pro účely zkoumání jsem využila principy uvedené v publikaci *Kriminalita, veřejnost a média*²⁰⁰ a doporučení Komise OSN publikovaná v příručce pro novináře a oběti trestných činů²⁰¹.

Články byly dále rozřazeny do třech skupin – a) uvádějící nepravdivé informace, b) označující obviněného jako vraha a c) zahrnující výpovědi lidí z okolí Otakara Tomka.

Autoři článků první skupiny porušovali princip podloženosti informace, když publikovali neověřené informace, které později neuváděli na pravou míru.

²⁰⁰ VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde Praha, 2009, 124 s. ISBN 978-80-7201-772-0.

²⁰¹ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, 80 s. ISBN 978-80-7312-052-8.

Texty obsahovaly domněnky, spekulace, hypotézy a citace nejmenovaných osob, jež přinášely tento typ informací.

V druhé skupině článků autoři předkládali čtenáři skutečnost, že Otakar Tomek je pachatelem trestného činu vraždy, a tím tak porušovali princip presumpce nevinny. Tomek nebyl nikdy pravomocně odsouzen, proto by se média měla vyvarovat tohoto typu hodnocení.

Třetí skupina článků zahrnovala výpovědi lidí z Tomkova okolí. Příbuzní, známí nebo lidé žijící poblíž jeho bydliště se vyjadřovali o životě obviněného. Zde redaktoři svými texty porušovali právo na ochranu soukromého života. Domnívám se, že publikované informace nebyly ve veřejném zájmu, tudíž měla daná média brát ohled na toto právo vztahující se k obviněnému.

V zásadě lze říct, že vybrané deníky porušovaly některá doporučení Komise OSN, a to v následujících bodech:

- Neuváděly podrobnosti o trestném činu přiměřeným, objektivním a vyváženým způsobem, který by se vyvaroval přehnané drammatizace.
- Zveřejňovaly pověsti nebo nářky o oběti, pachateli nebo trestném činu, které nebyly spolehlivě ověřeny.
- Nepřístupovaly k informování o případu se vztahem ke kriminalitě a viktimizaci způsobem, který není odpudivý, senzacechtivý nebo zasahující do života oběti a jejich rodin.
- Nepublikovaly vyvážené stanovisko k trestnému činu, které reflektuje zájmy oběti i pachatele.
- Autoři článku nevyvážili potřebu informovat veřejnost a právo oběti na soukromí.
- Publikovali informace získané v osobním rozhovoru s oběťmi a jejich příbuznými, kteří byli v šoku nebo rozrušení.

Mezi vybranými deníky nebyly znatelné rozdíly, co se týče způsobu informování. Jedinou výjimku tvořil deník Právo, který v této části analýzy zmíněné principy a doporučení v zásadě neporušoval. Na druhou stranu zveřejnil záznam z výslechu obviněného, což podle mého názoru nebylo ve veřejném zájmu, přestože to redakce Práva uvedla ve svém článku jako své odůvodnění.

Druhá část analýzy se soustředila na mediální obraz Otakara Tomka. Deníky buď označovaly podezřelého podle jeho role v trestním řízení, nebo mu přiřkly

jinou charakteristiku. Z nich jsem nakonec vytvořila sedm typologií – Tomek jako zloděj, recidivista, lhář, bezdomovec, psychopat, sexuální deviant a vrah.

Vybraná periodika tímto způsobem ovlivňovala názory svých čtenářů na případ vraždy Anny Janatkové a především vytvářela jistou představu o možném pachateli. Domnívám se, že není vhodné zásobovat veřejnost příliš podrobnými informacemi o podezřelém s ohledem na skutečnost, že v období od října do března probíhalo po Anně Janatkové pátrání. V té době policie pracovala i s verzí únosu a možností jiného pachatele, než byl Tomek. Publikované informace o jeho osobě tak vnímám spíše jako zneužití veřejného zájmu a snahu zvýšit prodejnost novin než objektivním informováním o trestném činu a probíhajícím pátrání. I zde platí, že ze čtyř analyzovaných deníků se této chyby nejméně dopouštělo Právo, jehož redaktoři ve svých článcích se více soustřeďovali na roli Otakara Tomka v trestním řízení než na jiné okolnosti.

Další možnou oblastí zkoumání by mohla být analýza zaměřená na oběť trestného činu a přístup médií k citlivým údajům o oběti. S tím souvisí i možná kvantitativní obsahová analýza zkoumající, zda média v tomto případě dodržela náhubkový zákon nebo jakým způsobem odůvodňovala jeho porušování. Pro lepší pochopení problematiky by také mohl být proveden výzkum zaměřující se na oběti trestných činů s důrazem na sekundární viktimizaci prostřednictvím kvalitativní metody, např. hloubkovými rozhovory s oběťmi.

Summary

The aim of the thesis was to analyse the way of informing about the case of murder of Anna Janatková by media. I tried to find out if media informed about the case in an objective way. Practical part of the thesis analyses media objectivity through qualitative analysis of articles. Articles were chosen from four Czech newspapers (Aha!, Blesk, Mladá fronta Dnes, Právo) and two time periods: October-November 2010 and March-April 2011. Research question asks: Did chosen newspapers inform about a murder of Anna Janatková in an objective way? Objective way of informing is examined in relation to rights and duties of suspect and to protection of victims.

In the first part of the analysis I found out that media did not follow recommendations of Commission on Crime Prevention and Criminal Justice and Council of Europe and did not inform about a suspect Otakar Tomek in an objective way. Media brought unverified information, published information about Tomek's personal life and his past and supposed he is a murderer.

There were no big differences among styles of informing by chosen journals. Exception was newspaper Právo which inform in an objective way but on the other hand it published a record of Tomek's interrogation.

In the second part of the analysis I have analysed if media inform about Tomek in relation to his role in criminal procedure or if they concentrated on other aspects. Finally I have defined 7 typologies of media image of Otakar Tomek – Tomek as a thief, recidivist, liar, homeless, psychopath, sexual deviant a murderer. In this case from all journals it was Právo which published information connected with criminal procedure more than other aspects and informed about the case in an objective way.

Another possible analysis could be concentrated on victim and a way of publishing information about victim. It could be analysed also the law which ban to inform about victim of crime who is younger than 18 years old or it could be done interviews with the victims of crime.

Použité zdroje

Literatura

BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 273 s. ISBN 978-80-246-1387-1.

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2001, 391 s. Studium. ISBN 80-85947-67-6.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 822 s. ISBN 978-80-7357-348-5.

DEFLEUR, Melvin L.; BALL-ROKEACH, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 363 s. ISBN 80-7184-099-8.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 249 s. ISBN 978-80-87071-72-4.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 275 s. ISBN 978-80-7418-160-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 282 s. ISBN: 978-80-87576-50-2.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 9788087576441.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 80-7178—697-7.

- JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3.
- KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, 307 s. ISBN 80-7184-134-x.
- LÁBOVÁ, Alena; OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, 155 s. ISBN 80-246-0248-2.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, 639 s. ISBN 978-80-7367-574-5.
- MCQUAIL, Denis. *Journalism and Society*. London: Sage, 2013, 244 s. ISBN 978-1-4462-6679-3.
- MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 184 s. ISBN 80-7178-840-6.
- REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, 263 s. Výběrové texty. ISBN 80-86199-57-6.
- RŮŽIČKA, Miroslav; ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7.
- SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.
- SIEBERT, Fred S., PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four theories of the press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956, 153 s. ISBN 0-252-72421-6.
- SOKOL, Tomáš. *Tisk a právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2001, 135 s. ISBN 80-86199-17-7.

STRAUSS, Anselm L.; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Albert, 1999, 196 s. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 191 s. ISBN 80-7367-096-8.

Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. prosince 1992. 2. dopl. vyd. Ostrava: ARIES, [1993], 110 s.

VESECKÁ, Renata; CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita, veřejnost a média: Problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde Praha, 2009, 124 s. ISBN 978-80-7201-772-0.

VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, 80 s. ISBN 978-80-7312-052-8.

Internetové zdroje

<http://www.abccr.cz>

<http://www.cncenter.cz>

<http://www.mafra.cz>

<http://www.mediaguru.cz>

<http://mediasearch.newtonmedia.cz>

<http://portal.justice.cz>

<http://www.pravo.cz>

<http://www.trestni-rizeni.com>

<http://www.unievydavatelu.cz>

Diplomové práce

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Ochrana obětí trestných činů a média: zveřejňování informací o týraných dětech před a po přijetí novely trestního řádu v roce 2009. Praha, 2013. 88 s. + 16 s. přílohy. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Moravec, Ph.D.

Zákony

Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

In: *Sbírka zákonů*. 2009. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=52&r=2009>

Analyzované články

Bratr jeho družky promluvil: Trápil i vlastní dcerku A pořád jí nadával!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 66, s. 2.

ČERNÝ, Ondřej. „Zná ho tu každý. Ale pravdu o Aničce ví jen on“.

Mladá fronta Dnes, březen 2011, roč. 22, č. 64, s. 1.

ČERNÝ, Ondřej; SYROVÁTKA, Tomáš. Podezřelého zatkli u piva.

Mladá fronta Dnes, březen 2011, roč. 22, č. 64, s. 2.

KARÁSKOVÁ, Ivana. Aničku zavraždil Tomek. Žalobkyně případ uzavřela. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 101, s. 8.

KARÁSKOVÁ, Ivana. Případ Anička: exmanželka obviněného promluvila. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 83.

KOUKAL, Josef. Žalobkyně: Tomka usvědčuje řetězec nepřímých důkazů, vraždil on. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 101, s. 1.

KYCLTOVÁ, Kateřina. Aničku (†9) škrtil a znásilnil!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 2.

KYCLTOVÁ, Kateřina. Nezáleží mi na tom, aby jeho jméno bylo očištěno!. *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 251, s. 7.

LACINOVÁ, Helena. Nejprve loupež v baru, potom únos Aničky?. *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 253, s. 6.

LACINOVÁ, Helena. Druhá oběť Oty T.: Vlastní dcera (9). *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 69, s. 4.

LACINOVÁ, Helena; ČERMÁK, Ondřej. Sešlapu tě a taky zakopu!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 3.

Mějte se tu dobře!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 71, s. 2.

Obviněný muž (41) moc nedělal, většinou seděl. *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 249, s. 7.

Odkud unikla nahrávka z výslechu Otakara T.?. *Mladá fronta Dnes*, duben 2011, roč. 22, č. 95, s. 4.

Padlo obvinění! Kdo je ten muž?. *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 246, s. 2.

Pátrání po ztracené Aničce: rokle, studny i byt v Mostě. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 248, s. 6.

Policie hledá zdroj úniku videa z výslechu. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 95, s. 1.

Policie: To ON ji znásilnil a pak zabil!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 65, s. 2.

Policisté poprvé přiznali: Byl to únos, nebo vražda!. *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 249, s. 3.

Případ ukázal absurditu Bendova náhubkového zákona. *Právo*. 2011, roč. 21, č. 65, s. 2.

Psycholožka Janina Krocková: Pachatel vraždu mohl plánovat. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 65, s. 2.

PUKAČOVÁ, Veronika. Aničku (†9) zavraždil Ota T.!. *Blesk*, duben 2011, roč. 20, č. 101, s. 5.

PUKAČOVÁ, Veronika; PRACHAŘ, František. Další hodiny zoufalého hledání Aničky (9). *Blesk*, říjen 2010, roč. 19, č. 246, s. 2.

PUKAČOVÁ, Veronika. Telefony zvoní, hledá se dál... *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 263, s. 7.

PUKAČOVÁ, Veronika. Unikl výslech Oty T. *Blesk*, duben 2011, roč. 20, č. 95, s. 4.

Skutečně zabil malou Aničku (+9). *Aha!*, duben 2011, roč. 6, č. 101, s. 7.

Slova Otakara Tomka († 41): Vyvrcholil jsem do trávy. *Aha!*, duben 2011, roč. 6, č. 95, s. 4.

STRNADOVÁ, Tereza; MALINDA, Jan. Anička: obviněný zmizel, policie zuří. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 1.

STRNADOVÁ, Tereza. V Mostě žije s rodinou, v Praze je bezdomovec. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 3.

STRNADOVÁ, Tereza; MALINDA, Jan. Anička: obviněný zmizel, policie zuří. *Mladá fronta Dnes*, říjen 2010, roč. 21, č. 247, s. 6.

STRNADOVÁ, Tereza; KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Rodiče Aničky nabídli 3,5 milionu za informace. *Mladá fronta Dnes*, listopad 2010, roč. 21, č. 261, s. 1.

Tohle nakradl vrah Aničky!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 71, s. 2.

Toho zatkli!. *Blesk*, listopad 2010, roč. 19, č. 272, s. 1.

TRONÍČEK, Jakub. Soud propustil podezřelého v kauze Anička. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 247, s. 1.

TRONÍČEK, Jakub. Aničku policisté nenašli ani o víkendu, podezřelý zmizel. *Právo*, říjen 2010, roč. 20, č. 248, s. 7.

Tyhle oči viděly Aničku umírat!. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 1.

Ukájel se tam! Jenže... *Aha!*, říjen 2010, roč. 5, č. 247, s. 2.

VACULÍK, Radim. „U stromu jsem si pouštěl na mobilu porno nahrávky...“. *Právo*, duben 2011, roč. 21, č. 94, s. 1.

VESELÝ, Richard. 10 otázek a odpovědí o její smrti. *Blesk*, březen 2011, roč. 20, č. 65, s. 2.

„Věci ukradené vrahem Aničky (†9) jsou naše!“. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 72, s. 6.

VIKTORA, Antonín; SYROVÁTKA, Tomáš. Měl strach z nových důkazů?. *Mladá fronta Dnes*, březen 2011, roč. 22, č. 68, s. 6.

Víme téměř jistě, že to byl on. *Právo*, březen 2011, roč. 21, č. 69, s. 3.

Zabil Aničku, ale... Už nikdy nepromluví!. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 70, s. 3.

5 důvodů. *Aha!*, březen 2011, roč. 6, č. 68, s. 3.

Seznam použitých zkratk

Komise OSN

Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní soudnictví

Listina

Listina základních práv a svobod

Náhubkový zákon

Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Trestní řád

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Úmluva

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 231/2001 Sb.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů